هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

40

سالّی/ 2007 – بەرگی چل

چاپی یەکەم/ سالّی 2007

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/17 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/18 ل77

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/24 ل127

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/25 ل181

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/7 ل241

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/5/9 ل319

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/14 ل361

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (17) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/15 ل405

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (18) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/5/27 ل457

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (19) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/28 ل519

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (20) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/29 ل585

ھ-حوكمەكانی ئەم بڕیارە پیادە ناكرێت لەسەر لێخۆشبوونەكانی باج كە بەپێی ھەردوو بڕگە (23, 25)ی ماددەی حەوتەم لەیاسای باجی دەرامەت یان بڕیاری تایبەت.

ماددەی سێیەم:

1-ماددەی (1) لەیاسای باجی دەرامەتی ژمارە (5)ی ساڵی 1999 ھەڵدەوەشێتەوە.

2- ماددەی (1) لەبڕیاری ژمارە (219)ی ساڵی 2001 ھەڵدەوەشێتەوە.

ئەمانەی خوارەوە شوێنیان دەگرێتەوە:

تاكی نیشتەجێ ئەم لێبووردنانەی خوارەوە لەخەملاندنی ھەر ساڵێكدا دەیگرێتەوە لەسەر بنچینەی حاڵەتی لەساڵی ئەشێرەیی دەرامەتدا.

أ-(2500000) دوو ملیۆن و پێنج سەد ھەزار دیناری عێراقی بۆ باجدەر خۆی (ئەگەر ژن بێت شووی نەكردبێت), (بێوەژن و تەلاقدراو نەبێت یان داھاتەكەی لەگەڵ داھاتی ھاوسەرەكەی تێكەڵاو نەكرابێ).

ب- (2000000) دوو ملیۆن دینار عێراقی بۆ ژنەكەی یان ژنەكانی ئەگەر ژنی ماڵ بێت و داھاتی نەبێت یان ئەگەر داھاتەكەی لەگەڵ داھاتی ھاوسەرەكەی تێكەڵاو كرابێ یان لێكدرابێ.

ج-(200000) دوو سەد ھەزار دیناری عێراقی بۆ ھەریەك لە منداڵەكانیان بە چاوپۆشین لەژمارەیان.

د-(3200000) سێ ملیۆن و دووسەد ھەزار دیناری عێراقی بۆ بێوەژن یان تەلاقدراو خۆی و (200000) دوو سەد ھەزار دیناری عێراقی بۆ ھەر منداڵێك بەشێوەیەكی یاسایی لەژێر چاودێری ئەو دابن و بە چاوپۆشین لە ژمارەیان.

ھ-باجدەر لێبووردنێكی زیادەی پێئەدرێ بە بڕی (300000) سێ سەد ھەزار دینار عێراقی, ئەگەر لە تەمەنی شەست و سێ ساڵی تێپەڕ بووبێت, جگە لەو لێبووردنانەی دیكە كە بڕیاری لەسەر دراوە لە بەشەكانی دیكەی ئەم ماددەیەدا.

و-باجدەر لێبووردنی دەربارەی ئەو منداڵانەی كە ھەژدە ساڵیان تەواو كردووە, داھاتێكی سەربەخۆیان ھەیە لە (200000) دووسەد ھەزار دیناری عێراقی ساڵانە زیاترە, ھەتا ئەگەر لەسەر خوێندن بەردەوامیش بن, پێ نادرێ.

ماددەی چوارەم:

1- كاركردن بەبڕگە (2) لەماددەی (13)ی یاسای باجی دەرامەتی ژمارە (113)ی ساڵی 1982 ی ھەمواركراو, ڕادەگیرێ.

2-ماددەی (2) لەیاسای باجی دەرامەتی ژمارە (5)ی ساڵی 1999 ھەڵدەوەشێتەوە.

3-ماددەی (3) لەبڕیاری ژمارە (219)ی ساڵی 2001 ھەڵدەوەشێتەوە.

4-بڕگە (6, 7) لەبڕیاری ژمارە (294)ی ساڵی 1999 ھەڵدەوەشێتەوە.

ئەوەی خوارەوە شوێنی بڕگەی (2) لەماددەی (13) لەیاسای باجی دەرامەتی ژمارە (113) ی ساڵی 1982 ی ھەمواركراو دەگرێتەوە:

باج بەسەر باجدەرکان دا دەسەپێ لەهەر ساڵێکی خەمڵێنراو بەپێی ئەم ڕێژانەی خوارەوە:

أ-داهاتی تاکی نیشتەجێی دوای پێدانی لێبووردنی یاسایی بەم شێوەیەی خوارەوە:

3٪ تاوەکو (250000) دوو سەدو پەنجا هەزار دیناری عێراقی.

5٪ (250000) پتر بێت تاوەکو (500000) پێنج سەد هەزار دیناری عێراقی.

10٪ لە (500000) پتر بێت تاوەکو (1000000) ملیۆنێك دیناری عێراقی.

15٪ لە (1000000) ملیۆنێك دیناری عێراقی پتر بێت.

داهاتی تاکی نیشتەجێ نەبوو.

هەمان ڕێژەی نیشتەجێ و لێبووردنی یاساییش نایگرێتەوە:

ج-داهاتی کۆمپانیای بەرپرسیاریەتی سنووردار بەڕێژەی نەگۆڕ بڕەکەی بە 15٪ دیار دەکرێ.

ح-داهاتی کۆمپانیای تایبەتی پشکدار بە ڕێژەی نەگۆڕ بڕەکەی بە 15٪ دیار دەکرێ.

خ-داهاتی کۆمپانیای تێکەڵاوی پشکدار بەڕێژەی نەگۆڕ بڕەکەی بە 15٪ دیاردەکرێ.

دداهاتی کۆمپانیای بیانی لەعێراقدا تۆمارکراون یان بەپێچەوانەوە خاوەن دەزگایەکی بەردەوامبێ لە عێراقدا ملکەچی باج دەبن بە ڕێژەی نەگۆڕ بەبڕی 15٪ لەسەر ئەو داهاتەی لەعێراق پەیدای دەکەن.

ماددەی پێنجەم: کار بە ماددەی (40)ی یاسای باجی دەرامەتی ژمارە (113)ی ساڵی 1982 ی هەموارکراو رادەگیرێ, ئەمەی خوارەوە شوێنی دەگرێتەوە:

1-بڕیاری لیژنەکانی تێهەڵچوونەوە بنبڕە, ئەگەر بڕیاری پارەی باجەکە (150000) هەزار دینار کەمتر نەبێت.

2-ئەگەر بڕە پارەی باجەکە لەپارەکەدا بۆ دەسەلاتی دارایی لە (150000) سەد و پەنجا هەزار دینار پتر بوو, باجدەر مافی دەربڕینی ناڕەزایی هەیە لەمیانەی (15) رۆژدا هەر لەرۆژی راگەیاندنەوە و لەبەردەم دەستەی تایبەتی پیاداچوونەوە بەسەرۆکایەتی دادوەرێ لە دادگایی پێداچوونەوە و دوو ئەندام لە بەڕێوەبەرە گشتیەکان لە وەزارەتی دارایی و یەکێکی دیکە لە یەکێتی پیشەسازیەکانی عێراق, دادەمەزرێ و ئەوەش بەبەیانێك وەزیری دارایی دەریدەکات و لە رۆژنامەی فەرمیەوە بلاودەکرێتەوە.

3-دەستەی پێداچوونەوەکە بۆی هەیە بڕیارەکە هەڵوەشێنێتەوە یان پەسندی بکات یان هەمواری بکات و بڕیارەکەی بنەبڕە.

4-پێویستە ئەو باجدەرەی ئارەزووی تانەگرتنی هەیە لە بڕیاری لیژنەی تێهەڵچوونەوە, رەسم بە سندوقی فەرمانگەی باجی دەرامەتی پەیوەندیدار بدات, بڕی ئەو رەسمە بەڕێژەی (1٪)ی بڕە پارەی باجەکەیە لەو بڕیارەی تانەی لێ دراوە و ڕادەی زۆری ئەو بڕە پارەیە (50000) پەنجا هەزار دینارە, دەبێتە داهاتێکی کۆتایی بۆ گەنجینەی گشتی.

5-دیاریکردنی پاداشت بۆ دەستەی پێداچوونەوە و لیژنەی تێهەڵچوونەوە بەپێی ئەو رێنمایانەی دەبێت کە وەزیر دەریدەکات.

هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

43

سالی/ 2007 – بەرگی چل و سێ

چاپی یەکەم/ سالی 2008

پێرِیست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/9/11 ل5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/9/12 ل75

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/9/17 ل129

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/9/18 ل189

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/9/19 ل225

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/9/25 ل293

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/9/26 ل343

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/10/2 ل371

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/10/3 ل429

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/10/9 ل483

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/10/17 ل531

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2007/10/18 ل579

هێرشە نەکاتن، ئەمریکا هەروا، دەوڵەتی عێراق هەموویان وا، پێم وایە هەموو ئینسانێکی خاوەن هەڵوێست ئەوەی داخوازی ئاشتی بێتن، ئەو داوایەی لە تورکیا دەکاتن کە هێرشی وا نەکات و، وەزعەکە ئاڵۆزتر نەکاتن بۆ میللەتی عێراق، بۆ خۆشی، دیارە ئەگەر تورکیا ئەو هێرشە بکاتن، هەر ئێمە زەرەر ناکەین، خۆشی زەرەر دەکاتن، کە وتمان ناوچەکە ئاڵۆز دەبێتن و وەزعی تورکیاش ئاڵۆز دەبێتن، سەدان کۆمپانیای تورکی لە کوردستانی عێراقدا ئیش دەکەن، کار دەکەن، ئیشەکانیان رادەوەستێتن، بەڵێ بۆ ئێمە خراپە، بەلآم بۆ ئەوانیش خراپە، رەئی گشتی ئەوروپاو رەئی گشتی جیهانی رێز لە تورکیا دەگرێتن، رێز لە دیموکراتیەتی تورکیا دەگرێتن، دۆستی تورکیا لە ئەوروپا رۆژ لە دوای رۆژ لە زیاد بووندایە، بۆ ئەوەی تورکیا ببێتە ئەندام لە یەکێتی ئەوروپادا، بەو هێرشە دۆستەکانیان کەم دەبێتەوە، مانای وایە کۆسپی تازە دێتە پێش بەردەم تورکیا بۆ چوونە ناو وڵاتانی ئەوروپا، فورسەتێکی گەورەش لەبەردەم دایە بۆ پێکەوە ژیان، بۆ بنیادنانەوەی وڵاتەکەمان لە عێراقدا، بۆ هاوکاری کردن لەگەڵ یەکتری، بە تەئکید ئێمە لەگەڵ ئەوە داین کە چارەسەری کێشەکان بکرێتن، لەوانەش ئەو کێشانەی کە هاتوونەتە پێشەوە لەبەر رۆشنایی هەبوونی ئەو چەکدارانەی پەکەکە لە ناوچەی ئێمەدا، ئێمە بەهیچ شێوەیەك رازی نین ناوچەی کوردستانی عێراق بەکار بێتن دژی تورکیا، بەلآم ئەو رازی نەبوونە مانای ئەوە نییە قبولی ئەوەی بکەین هێرش بکرێتە سەر ئێمە بەناو ئەوەی کە ئەوان لەناو بچن، ئەم هێرشە ئەگەر خوا نەخواستە بکرێتن، بە رەئی ئێمە کۆتایی بە چەکدارەکانی پەکەکە نایەت، کێشەی تورکیا حەل ناکات، کێشە بۆ عێراق و بۆ کوردستانی عێراق و بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاو بۆ ئەو وڵاتانەی تر، کە ئەمڕۆ لە عێراقدا، بۆ هاوکاری میللەتی عێراق هێزیان لێرەیە کێشەیان بۆ دروست دەکات، دەبێتە هۆکارێك بۆ بووژاندنەوەی تیرۆرو تیرۆریستان، بۆیە داوا لە تورکیا دەکەین، کە بیر لەوە بکەنەوە رێگای ئاشتی بگرن، رێگای دیالۆگ بگرن، ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان ئامادەین بۆ ئەو دیالۆگە، چ لە رێگای راستەوخۆ، چ لە رێگای حکومەتی عێراقی فیدراڵ، پێم وایە حکومەتی عێراقی فیدراڵ مەسئوولیەتیەتی، لێپرسراوە لەوەی ئەم کێشەیە چارەسەر بکاتن، ئەو هەڵوێستانەی بەڕێز نوری مالکی دوێنێ نواندوویەتی هەڵوێستێکی لێپرسراوانەیەو رەدی ئەوە دەکات، دەڵێت قەبولی عەسکەری ناکەین، داوای دانیشتنی بە پەلە دەکات، داوا دەکاتن وەفدێك بنێرێت بۆ تورکیا، بۆ ئەوەی ئەو مەسەلەیە چارەسەر بکرێت، داوا دەکاتن لیژنە سێ قۆڵیەکە کۆببێتەوە، ئەمریکی و عێراقی و تورکی، ئێمەش پشتگیری لەو داوایەیان دەکەین، پشتگیری لە هەڵوێستی حکومەتی بەغدا دەکەین، بۆ ئەوەی ئەو هێرشە نەکرێت، داواش لە حکومەتی تورکیا دەکەین، داوا لە پەرلەمانی تورکیا دەکەین بیر لەو وەزعەی ئێستا بکەنەوە، نەگەینە شەڕ، چونکە گەیاندنە شەڕ مانای کارەساتە، کارەساتەکەش بۆ یەك لا نییە، بۆ هەموو لایەکە، بەتایبەتی ئێمە خۆمان بە دۆستی تورکیا دەزانین، داواش دەکەین ئەو دۆستایەتیمان بەهێزتر بێتن و بەقوەتتر بێتن، بەرژەوەندیەکانی تورکیاش رەچاو دەکەین و لەبەرچاو دەگرین، بەلآم قبول کردنی هێرشیش ناکەین، میللەتی ئێمە میللەتێکە دائیمەن لە ژێر زوڵمدا بووە، پەنجا ساڵە، شەست ساڵ هەر لە ژێر زوڵم دابووەو زوڵمی قەبول

نەکردووە بە هیچ شێوەیەك، قوربانیشی زۆر داوە، بۆ ئەوەی ئەو زوڵمەی لەسەر لا بچێت، زوڵمیش لە هیچ لایەك قەبول ناکات، بۆیەش ڕێگا بە خۆمان نادەین ببینە هۆی ئەوەی هیچ کێشەیەك بۆ هیچ وڵاتێکی دراوسی دروست بکەین، جا لێرە من حەزم کرد، ئەو راستییانە عەرزی جەنابتان بکەین، چونکە نەدەکرا زۆر لە ئەندامانی بەڕێزو مەسئوول فراکسیۆنەکان و پێکهاتەکانی ناو پەرلەمان قسەمان لەسەر کردووە، کە دەکرا ئەمڕۆ تەرخان بکەین بۆ باس کردنی وەزعی نالەباری هەرێم بەهۆی هەڕەشەکانی تورکیا، بەڵام وامان بە باش زانی، کە ئێمە دەنگی ئێوە لە ڕێگای ئێوەوە بگەیەنین، داوای ئاشتی بکەین، داوای دیالۆگ بکەین، لەو مینبەرەوە داوا لە تورکیا دەکەین واز لەو هەڕەشانە بێنێتن، داوای لێ دەکەین گوێ بگرێتە رای گشتی ناوخۆی، لە رای گشتی عێراق، رای گشتی جیهان، کە بەهیچ شێوەیەك لەگەڵ شەڕ دانین، بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ هەڕەشەدانین، لەگەڵ بەزاندنی سنوور دانین، ئەگەرچی دەنگێکیش هەبێتن لە کوردستاندا لەگەڵ ئەوەدا بێتن کە هێرش بکرێتن، ئەمە لە نەتیجەی ئەوەدا بووە، کە هەندێك رووداو روویداوە، بەڵام ئێمە دڵنیاین لەوەی کۆی رای گشتی لەگەڵ شەڕ نین، پێشم وایە ڕێگا هەیە بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشانە بەوەی کە ڕێگای دیالۆگ بگرین و ئێمە ئامادەین و پابەندیشین بە هاوسێیەتی، بە یاسای نێودەوڵەتی بە بەرژەوەندییە گشتیەکان، ئومێد دەکەم کە شەڕەکە نەبێتن ئینشائەڵلا، بەزاندنی سنوور نەبێت، هەفتەی داهاتووش دانیشتنێکی تایبەت دەکەین بۆ ئەوە، جا من لێرە ئەو ئومێدەو ئەو تەمانایە بەوەی ئینشائەڵلا کۆتایی پێ دێتن، کە پەرلەمانی تورکیا بڕیار دەداتن کەوا ڕێگا نەداتن ئەو هێرشە بکرێتن، فورسەت بداتن بە دیالۆگ، فورسەت بداتن بە گفتوگۆ، بە دانیشتن لەگەڵ حکومەتی هەرێم، لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بەغدا، لەگەڵ هەر لایەنێك کە پێویست بێتن، بۆ ئەوەی کۆتایی بەو کێشانە بێنین، سوپاستان دەکەم. کاك دکتۆر نوری نوقتەی نیزامت هەیە، فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من وا دەزانم کەوا لەناو پەرلەماندا هەموو لەگەڵ ئەو بۆچوونانەی جەنابتین، سەبارەت بە نیازی لەشکرکێشی بۆ سەر هەرێمی کوردستان، بۆیە پێشنیازی ئەوە دەکەم، ئەوەی جەنابتان فەرمووتان بەناوی پەرلەمانی کوردستانەوە، وەکو نوێنەری خەڵکی کوردستان، وەکو نامەیەك ئاراستەی تورکیا بکرێت، تاکو ئێمەش وەکو پەرلەمانانی دنیا، لە ئەوروپا، لە ئەمریکا، لە وڵاتانی دراوسێمان، کە ئاگادار بن کە گەلی کوردستان بە هیچ شێوەیەك ئەو جۆرە لەشکرکێشەی قەبول نییە، ئێمە دۆستی گەلی تورکیاین و هەمیشە ئێمە دۆستایەتیمان ویستووە لەگەڵ ئەو گەلەدا، ئومێدەوارین ئەوانیش حیساب بۆ بۆچوونی رای پەرلەمانی کوردستان بکەین، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاست دەکەم، ئەم ئیقتیراحە بەجێیە، بەڵام لەبەر رۆشنایی واقیعێکدا، کە تورکیا جارێ ناوی کوردستان قەبول ناکات بە داخەوە، ناوی پەرلەمانی کوردستانیش هەر قەبول ناکات، جارێ ئێمە دەنگمان

له ڕێگای تەلەفزیۆنەکانەوە وەکو جەنابت فەرمووت، ئەو داوایە ئاراستەی پەرلەمانی تورکیا دەکەین، هەروەها لە ڕێگای ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقیشەوە، کە نوێنەری ئێمەشن لە کاتی وا دا، ئەوانیش ئەو داواکارییە ئاراستەی پەرلەمانی تورکیا بکەن، پێم وایە بە تەئکید لە ڕێگای ئیعلامەوە بەرپرسانی تورکیا مومکینە پێیان بگەیەنن، بە هێزە سیاسیەکان بڵێن، بە حکومەتەکەیان بڵێن، چونکە هەموو لایەکیان ئەوانیش موتابەعەی وەزعی عێراق و کوردستان دەکەن، چۆن ئێمە ڕۆژانە بەدوای ئەو خەبەرو تەسریحاتە داین کە لە تورکیاوە دەردەچێت، ئەوانیش موتابەعەی ئێرە دەکەن، ئومێد دەکەم گوێیان لە دەنگی ئێوەی بەڕێز بێت، پێمان وایە تەبعەن کێشەی تورکیا هەمووی بە دیالۆگ دەبێتن، هیچ شتێکی ئیزافیشمان داوا نەکردووە، غەیری ئەوەی کە ئەو دیموکراتیەی کە لە تورکیادا هەیە بۆ هەموو پێکهاتەکانی تورکیا بێت، پشتگیری لەوە دەکەن لەناو خۆیان، بەبێ ئەوەی ئێمە یەك حەرفیش زیاد بڵێین، بەلاّم بە ڕێگای دیموکراسی، ڕێگایەك بدۆزنەوە بۆ چارەسەر کردنی کێشەکانیان، سوپاس، کۆتایی بە خاڵی یەکەم دەهێنم.

داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکەم بێن بۆ باس کردنی خاڵی دووەم/ ئەویش خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای هەموار کردنی یاسای باجی خانووبەرەی ژمارە (162)ی ساڵی 1959ی هەموار کراو، کە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان پێشکەش کراوە، با بفەرموون، فەرموو کاك عەونی ئەسڵی قانونەکە مادده بە مادده بخوێننەوە بەکوردی و عەرەبی، دوایێ ڕەئی هەردوو لیژنەی یاسایی و دارایی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر مەجالێکم بدەیت تەوزیحێك بکەم سەبارەت بە پرۆژەکە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خوشك و برایانی ئەندامانی پەرلەمان.

پرۆژەی یاسای هەموار کردنی یاسای باجی خانووبەرە لە لایەن حکومەتەوە پێشکەش کراوە، لە پرۆژەکە داوا کراوە کە چوار مادده لە ماددەکان هەموار بکرێت، یەکەم/ ماددەی دووەم.

دووەم/ ماددەی چوارەم.

سێیەم/ ماددەی یازدەم. لەگەڵ بڕیارێکی سەرۆکایەتی شۆڕشی هەڵوەشاوە، کە ژمارەی (520)ی ساڵی 1987، ئێستا لە لایەن برای بەڕێزم کاك تارق جامباز ماددەی یەکەمی پرۆژەکە بە زمانی کوردی دەخوێنێتەوە، دوایێ لە لایەن برای بەڕێز مامۆستا زانا بە زمانی عەرەبی دەخوێندرێتەوەو زۆر سوپاس.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2007

یاسای هەموار کردنی یاسای باجی خانووبەرە ژمارە (162)ی ساڵی 1959 هەموار کراو

ماددەی یەکەم:

یەکەم: کار کردن بە ماددەی (2) لە یاسای باجی خانووبەرەی ژمارە (162)ی ساڵی 1959 رادەگیرێت، ئەمانەی خوارەوە جێی دەگرێتەوە:

1- رێژەی لە 10٪ لە داهاتی ساڵانەی هەموو خانووبەرە دادەگیرێت وەکو خەرجی چاك کردنەوەو نۆژەن کردنەوەو بەر لە حیساب کردنی باجەکە.

2- باجی بنەڕەتی دادەسەپێ و وەردەگیرێت بە بڕی 10٪ لە داهاتی ساڵانەی هەموو خانووبەرەکان دوای داگرتنی بڕگەی یەکی سەرەوە.

دووەم:

زیاد کردنی بڕگەیەك بۆ ماددەی چوار لە یاسای باجی خانووبەرەی ژمارە 162ی ساڵی 1959ی هەموار کراو بڕگەی (3)ی دووبارەیە.

بڕگە (3)(باڵاخانەکانی نیشتەجێ بوون و بازرگانی کە لە سێ نهۆم پتر جگە لە ژێر زەمین کە سەر لە نوێ بنیاد دەنرێنەوە لە باجی دەرامەت دەبووردرێن بۆ ماوەی حەوت ساڵ لە رۆژی تەواو بوونی بنیادنانەکەیان کە لیژنەی خەملاندن دەست نیشانی دەکات.

بەڕێز قادر سعيد خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قانون رقم ( ) لسنة 2007

قانون تعديل القانون ضريبة العقار رقم 162 لسنة 1959 المعدل

المادة الاولى:

اولاً: يوقف العمل بالمادة (2) من قانون ضريبة العقار رقم 162 لسنة 1959 ويحل محلها ما ياتي:

1- تنزل نسبة 10٪ من الايراد السنوي لكل عقار كمصاريف الصيانة والترميم قبل احتساب الضريبة.

2- تفرض وتستوفى ضريبة اساسية مقدارها 10٪ من الايراد السنوي لجيمع العقارات بعد تنزيل الفقرة (1) اعلاه.

ثانياً: اضافة فقرة الى المادة (4) من قانون ضريبة العقار رقم 162 لسنة 1959 المعدل فقرة (3) مكررة.

فقرة (3) مكرر/ تعفى العمارات السكنية والتجارية اكثر من ثلاث طوابق فما فوق عدا السرداب التي تشيد مجددا من الضريبة الاساسية لمدة سبع سنوات اعتباراً من تاريخ اكمال تشيدها الذي تعينه لجنة التقدير.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمەی لیژنەی یاسایی پشتگیری لە پرۆژەکە دەکەین بە تەواوەتی، بەگوێرەی بڕگەی دووەمی ڕاپۆرتەکەمان داوا دەکەین ناوی قانونەکە بەو شێوەیە بێت (قانون تعديل تطبيق قانون ضريبة العقار رقم 162 لسنة 1959 المعدل في اقليم كوردستان-العراق)، لەبەر ئەوەی دەستووری عێراقی ئیتیحادی ئەو مەجالەی داوەتە ئێمە، کە قەوانینی ئیتیحادی ئەگەر نەگونجا لەگەڵ زروفمان تەعدیلی بکەین لە کوردستان بەو شێوەیە (تعديل تطبيق قانون ضريبة العقار).

سەبارەت بە ماددەی یەکەم لیژنەی یاسایی پشتگیری ماددەکە دەکات، وام پێ باشە ئەسڵی قانونەکە بخوێنمەوە، تاکو ئەندامانی پەرلەمان بزانن ئەسڵی پرۆژەکە چیە، ئەو گۆڕانکاریەی لەسەر دەکرێت چیە، تاکو نوقتەیەکی وازیحیان لەپێش بێت لە موناقەشە کردن مەعلوم بێت لە لای جەنابیان، ئەوە ئەسڵی قانونی زەریبەی عەقار رەقم 162 ساڵی 1959ی هەموار کراو:

(المادة الثانية: مع مراعاة الاعفاءات الواردة في هذا القانون:

1- تفرض وتستوفى ضريبة اساسية مقدارها 12٪ من الايراد السنوي للعقار.

2- تفرض وتستوفى ضريبة اضافية على مايزيد على الف دينار من مجموع دخل المكلف من عقاراته بما فيه حصته الارتزاقية من العقارات الموقوفة وفق النسب التالية:

2٪ مازاد على الف دينار الى الفي دينار، 4٪ مازاد على الفي دينار الى ثلاثة الاف دينار، 6٪ مازاد على ثلاثة الاف دينار الى اربعة الاف دينار، 8٪ مازاد على اربعة الاف دينار الى ستة الاف دينار، 10٪ مازاد على ستة الاف دينار الى ثمانية الاف دينار، 12٪ مازاد على ثمانية الاف دينار الى عشرة الاف دينار، 15٪ ما زاد على عشرة الاف دينار)، ئەوە ئەسڵی قانونەکەیە قانونی زەریبەی عەقار رەقم 162 ساڵی 1959، بەگوێرەی پرۆژەکە ئەو ماددەیە لە ئیش رادەوەستێت لە کوردستان، واتا ئیشی پێ ناکرێت، ئەو صیاغەیەی کە حکومەت ناردوویەتی بەو شێوەیە کە تازە برادەران خوێندیانەوە، ئەوە جێگای ئەو دەگرێتەوە، واتا لێرە قانونەکە دوو هەدەفی هەیە، یەك/ تەوحیدی قەوانینی زەریبە لە کوردستان، کە هەنگاوی یەکەم بۆ تەوحیدی وەزارەتی دارایی و ئابووری لە کوردستان.

دووەمین/ کەم کردنەوەی نیسبەی زەریبەی ئەساسی، واتا لە حکومەتی عێراقی مەرکەزی زەریبەی ئەساسی لە 12٪یە بەگوێرەی پرۆژەی حکومەت دەبێت ببێتە لە 10٪ زائیدەن زەریبەی ئیزافی نامێنێتەوە لە کوردستان، نیسبەکەش کە لە فەقەرەی یەکەمدا هاتووە 10٪ (تنزل نسبة 10٪ من الايراد السنوي لكل

عقار كمصاريف الصيانة والترميم قبل احتساب الضريبة) ئەوە ماناى وايە زەريبـەى ئەساسـى لـە كوردسـتان بەگوێرەى ئەو تەنزيلەى دەبێتە لە 9٪ لەجياتى 10٪، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

ئێستا ئێوە لەگەڵ دەقى ماددەكەن لەگەڵ ئەو گۆڕانكاريە.

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بەڵێ، ئێمە لەگەڵ دەقى پرۆژەكەينە، لەبەر ئەو ئەسبابانەى كە ئاماژەم پێ كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

ليژنەى دارايى فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعيل حقى شاوەيس:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ليژنەى دارايى بەشێوەيەكى گشتى پشتگيرى لە پرۆژەكە دەكات، بەڵام تێبينى هەيە بەرامبەر بە ماددەى يەكەم برگەى دووەم، ئێمە پێشنياز دەكەين ئەو برە پارەى كە لە داهاتى ساڵانەى هەموو خانوويەك وەردەگيرێت، كە برەكەى لە 10٪يە دابەزێنێت بە لە 8٪.

تەنها سەبارەت بە ماددەى يەكەم، ئێمە پێمان باشە برى ئەو زەريبەيەى كە وەردەگيرێت لە 10٪ەوە دابەزێنرێت بۆ لە 8٪، سەبەبەكەى ئەوەيە بەراستى ئێمە ياساكەمان دەركردووە، بەناوى ياساى وەربەهێنان، يەكێك لە هەدەفى ياساى ئەو وەبەرهێنانە، يەكێكيش لە هەدەفى ئەم ياساى باجە ئەوەيە كە ئێمە مەودايەك دروست بكەين، خەڵكى خانووبەرە دروست بكات و ئەو كێشەيەى خانووبەرەى كە هەيە لە وڵاتدا نەمێنێت، ئێمە كە كاتێك زەريبە زياتر دەخەينە سەر خانووبەرە، ئەمە خەڵك هان نادات بۆ ئەوەى ئەو زەوى و زارانەى كە هەيانە بيكەن بە خانوو، بەپێچەوانەوە ئەو مەودايانە كەم دەكاتەوە، ئەمە لە لايەك، لەگەڵ ياساى وەبەرهێنانەكە يەك ناگرێتەوە، لە لايەكى تريش، بەراستى يەكێك لە ئامانجى هەموو ياسايەكى باج ئەوەى كە تۆ سەر لەنوێ داهاتى خەڵك دابەش بكەيتەوە بەشێوەيەكى عاديلانە، ئەم باجەش لە نيسبەتى لە 10٪ زۆرە بۆ ئەمرۆى خەڵكى كوردستان، چونكە رادەى هەڵئاوسانى ئابوورى زۆر زۆر بەرزە، بۆيە ئێمە پێمان چاكە ئەو زەريبەيە بێتە خوارەوە بۆ لە 8٪.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

خۆى كاك دلێر ئەو زەريبەيە موقتەرەحەكەى حكومەت هێناويەتە خوارەوە، يەعنى لە 12٪ و 15٪ بووە بە 10٪، جەنابى وەزير رەئيت چيە فەرموو.

بەڕێز سركيس اغا جان/ وەزيرى دارايى و ئابوورى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

هەر خانوویەك كە تازە دروست دەكرێت جارێ سێ ساڵ عەفوو دەكرێت لە زەریبە، بەپێی ئەو یاسایەی كە ئێستاش هەیە كە بەڕێزیان خوێندیان، هەر بالأخانەیەك كە لە سێ نهوم زیاتر بێت لە ماوەی حەوت ساڵ دەبەخشرێت لە زەریبە، بێجگە لەوەی هەر بەپێی ئەو تەعدیلەی كە ئێستا كردمان پێشتر زەریبەی ئەساسی و زەریبەی ئیزافی هەبوو، ئێستا بەو تەعدیلاتە زەریبەی ئیزافیش نەما كە بیدەیت، زیاتر لەوە بە قەناعەتی من هیچ داهاتێك بۆ حكومەت نامێنێت، بۆیە پشتگیری لە رەئی حكومەت دەكەم و هەروەكو لیژنەی یاساییش پشتگیری لێ كرد وەكو خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كەس قسەی هەیە، فەرموو كاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو ماددەیەمان كردووە، بەڵام حەز دەكەم نوقتەیەك هەیە تەوزیحی بكەم، ئەویش ئەوەیە، تەنها كەم كردنی زەریبە نییە، تەوحیدی قەوانینی هەردوو ئیدارە نییە، بەڵكو هەندێك بڕیار لەكاتی بریمەر دەرچوو، كە پەیوەندی هەیە بە زەریبە لە دوای 2003 و دوای ئەوەی ئەم بڕیارانە كاری پێ دەكرا لێرە، ئێستا ئەوەی كە دەرچووە پەیوەندیەكی راستەوخۆیە لەگەڵ یاسای زەریبە لە هەرێمی كوردستان، لەگەڵ یاسای ئیتیحادی كە قانونی زەریبەی عەقار دەرچووە، واتا تەوحید كردنی هەموو ئەو یاسایانە چ ئەوەی لە پۆل بریمەر دەرچووە، چ ئەوەی لە هەردوو ئیدارە دەرچووە بەم ڕێژەیەی كە ئێستا هاتووە، زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

منیش پشتگیری لەو پرۆژانە دەكەم، وەكو ئەوەی تەوحیدی ئەو باجانەی هەردوو حكومەت هەیە، دووەمیش/ هاوكاری كردنی خەڵكە، بەڵام دەبێت حكومەت باج وەربگرێت، رەنگە رۆژگارێك بێت خۆمان بە باج بەخێو بكەین، بۆیە باج وەرگرتن لە لایەن حكومەتەوە بەشێوەیەكی جوان و بەردەوام دەبێت پشتگیری لێ بكەین، من ماددەی یەكەم لەگەڵ یەكەمیانم، بەڵام لە بڕگەی دووەم لە زیاد كردنی ئەو فەقەرەیەی كە ئەو بینایانەی كە دروست دەكرێن لە سێ ساڵ زیاتر بێت، بۆ ماوەی حەوت ساڵ عەفوو بكرێن، دیارە من ئەو حەوت ساڵم پێ زۆرە، لەبەر ئەوەی ئەو بینایانەی كە دەكرێن هەموومان دەزانین بەداخەوە زۆر كەم بینای سەكەنیە، هەمووی سۆپەرماركێت و ئوتێلە، هەمووشی هی خەڵكی دەوڵەمەندو سەرمایەدارە، بۆیە عەفوو كردنیان بۆ ماوەی حەوت ساڵ زۆرە، ئەمە لە بەرژەوەندی حكومەت نییە، لە بەرژەوەندی

هاووڵاتیانیش نییە حەوت ساڵ عەفوو کردن، چونکە ئێمە شارەزاین ئەو سوپەرمارکێتانە، ئەو بینایانە هی خەڵکی دەوڵەمەندو سەرمایەدارە، بۆیە من پێم وایە حەوت ساڵە کە بکرێتە پێنج ساڵ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمە ئەگەر هەر بۆ یەکخستنەوەی ئەو بڕیارانەش بێت، کە پەیوەندیان بەو دوو وەزارەتەوە هەیە، شتێکی زۆر باشە، بەڵام ئەوەش گرنگە کە زیاتر بەرژەوەندی هاووڵاتی لەبەرچاو بگیرێت، ئێمە لە عەرەسات لە زەویەکاندا باسی دوو شتمان کرد، ئەوەی کە تەملیکە، ئەوەی کە تەملیك نین، یان ئەوەی کە یەکێك بەکاری دەهێنێت، یەکێکی تر بۆ غەرەزێکی تر بەکاری دەهێنێت، لێرە فەرق نەکراوە لە بەینی شتی تیجاری و شتی ئیستیخدامی خێزانی، یەعنی بینایەك، خانوویەك کە کابرا بۆ خۆی بەکاری دێنێت، من پێم وایە ئەمە جیا بکرێتەوە لە یەکێکی تر کە بۆ چەند خانوویەك بەکار دەهێنێت بۆ کرێ، یەعنی دەتوانێت بینایەکی گەورە دروست نەکات، دەتوانێت ئەگەر کابرایەکی دەوڵەمەند بێت بینایەکی سێ قات و چوار قات دروست بکات، وەکو کوێستان خان باسی کرد، دەیکات بە بینایەکی گەورە، دەتوانێت ئەوە نەکات، بەڵام پێنج، شەش خانووی هەبێت، ئەمە لەگەڵ یەکێکدا کە یەك خانووی هەیە جیا نەکراوەتەوە لەم یاسایەدا، من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە فەرقێك بکرێت لەنێوان ئەو کەسەی کە بۆ نیشتەجێ بوونی خۆی من دەڵێم رێژەکەی کەم بێت، بەڵام ئەوەی کە بۆ کرێ بەکاری دەهێنێت بۆ سەرمایەداری، ئەوە ئەم شێوازەی لەگەڵ بەکار بهێنرێت شتێکی باشە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بەڕاستی پشتگیری لە پرۆژەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، نامەوێت قسەکانی کاك شێروان دووبارە بکەمەوە، بەڕاستی ئێمە یەك دنیا تەسیهلات و ئیمتیازاتمان بوو، لە قانونی ئیستیسماردا بۆ خەڵکی موستەسمیر داناوە، هیچ حیکمەتێك نابینرێت، جارێکی تریش ئێمە ئەو رێگەیەی بۆ خۆش بکەین، ئەو نیسبەیە کەم بکەینەوە لەگەڵ ئەوەی کاتێك ئێمە دەزانین زەریبە خۆی زەرورەتێکە حکومەت بەکاری بێنێت لە حاڵەتی خەدەماتدا، ئەگەر ئێمە بۆی جیای بکەینەوە، خۆ ئەم زەریبەیە لەسەر خەڵکی عادی نییە، لەسەر خەڵکێك دەبێت کە توانای لە حەددی خۆی زیاتر تێ دەپەڕێت، لەوەی کە خانوویەك بەکار دەهێنێت، ئەمە عیمارەیەك دەکات، یان پرۆژەیەکی هەیە، پێم وایە ئەوەی لیژنەی قانونی گونجاوەو لە جێی خۆیەتی، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

كاك غەفور فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعيد مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت بڕگەی دووەم لە ماددەی یەکەم من تەئیدی لیژنەی دارایی دەکەم کە لە 8٪ بێت لە 10٪ نەبێت، بەڕاستی دەبێت ئێمە رەچاوی بەرژەوەندی خەڵکی کوردستانیش بکەین لەو مەسەلەیەدا، راستە باج گرنگە کە حکومەت وەریدەگرێت و بەشێك لە داهاتەکانی حکومەت دەگەڕێتەوە بۆ زەریبە، بەڵام دەبێت ئێمە تەوازونێك وەربگرین، هەم لەگەڵ خەڵکەکە، هەم بۆ حکومەتیش، ئەو پارەی حکومەتیش کە دەگەڕێتەوە بۆ حکومەتی، زەریبە هەر بۆ خەڵکەکە دەگەڕێتەوە، بەشێوەیەك لە شێوەکانی تر داخیلی پرۆژە خزمەتگوزاریەکان دەبێت، بەنیسبەت بڕگەی سێیەمیش، بەڕاستی مەسەلەکە دەڵێ لە سێ نهوم زیاتر بێت، ئێمە دەزانین مەسەلەن لە قەزاو ناحیەکان لەوانەیە کابرا دوو نهۆمی پێ دروست بکرێت، لەوانەیە سێ نهۆم بێت، نهۆمێك بێت ئەو بینایانەی کە دروست دەکرێن، من لەگەڵ ئەوە دام ئەو سێ نهۆمیە نەمێنێت، هەموو ئەو بالاٌخانانەی کە دروست دەکرێن، حەوت ساڵەکەش بکرێت بە پێنج ساڵ، لەبەر ئەوەی حەوت ساڵ زۆرە، خۆتان ئاگادارن ئەو بالاٌخانە گەورانەی کە ئێستا لە هەولێر دروست دەکرێتن، لە سلێمانی دروست دەکرێتن هیچی خەڵکی هەژار پێی دروست ناکرێت، بگرە لە دهۆکیش،لە بەشێك لە گەرمیانیش دروست دەکرێن، خۆتان دەزانن ئەکسەریەتی ئەوانەی کە دروست دەکرێن سەرمایەدارەکان دروستی دەکەن و بەشێك لە بەرپرسەکان دروستی دەکەن، بۆیە ئێمە دەبێت هەوڵی ئەوە بدەین تەوازونێك هەبێت، ئێستا خەڵك وای لێك دەداتەوە دەڵێت باشە سێ نهۆمیەکە هی خەڵکە هەژارەکەیە ئیعفا ناکرێتن لەو حەوت ساڵەی، بەر ئەو حەوت ساڵە ناکەوێت، بەڵام هی مەسئوولەکان و هی خەڵکی تر بەر ئەو حەوت ساڵە دەکەوێت، لەوانەیە وەکو نوکتەیەك بڵێن دۆم بێت و دەچێت وا دەکاتن یەعنی، بەڕاستی دەبێت ئێمە لەو مەسەلەیەدا تەوازونێك رابگرین، تەوازونێك هەبێتن هەم خەڵکەکە، هەم ئەوی تریش، ئەگەر سێ نهۆمیەکە نەمێنێت، یەعنی نەگوترێت لە سێ نهۆمی زیاتر بێت، ئەو بالاٌخانانەی کە دروست دەکرێتن، جا دووە، سێیە، حەوتە موشکیلەیەك نییە، حەوت ساڵەکەش بکرێتە پێنج ساڵ، هەموو لایەکی تێدا سوودمەند دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەمان تێبینیم هەیە لەسەر فەقەرەی سێ، دیارە ئەو رێژەیەی کە حکومەت دایناوە لە 10٪ ئەوە لیژنەی یاساییش پشتگیری لێ دەکات، من ئەو 10٪یەم پێ کەم نییە، باشە، بەڵام فەقەرەی سێیەم ناعەدالەتیەکی تێدایە، عیماراتی سەکەنی کە لە سێ تابق بەسەرەوە بەتایبەتی سەردابیشی لێ دەردەکەن،

ئەوە زیاتر خەڵکی سەرمایەدارە، باشە با تەشجیع بکرێت حەوت ساڵ باج نەداتن، بۆ ئەوەی پارەکە بێنێتن تەوزیفی بکات بۆ عیماراتی سەکەنی، بۆ بەرهەمهێنان، بەلاّم بۆ خەڵکی فەقیریش کەس نییە بەڕاستی لە کوردستان لە سێ تابق بەرەو سەرەوە بکات، یەعنی هەمووی دوو تابقەو یەك تابقە بە سەردابەکەیەوە سێ تابقە، بۆیە من داوا دەکەم ئەگەر حەوت ساڵەکە بمێنێتەوە بۆ خەڵکی هەژاریش ئەو حەوت ساڵە بێت، یەعنی تێکڕا، نەك بۆ سەکەنی ئەوەی کە خەڵك دوو تابق دەکات، سێ تابق دەکات سێ ساڵ بێت، بەلاّم بۆ عیمارە سەکەنیەکان کە لە سێ تابق زیاترە حەوت ساڵ بێت، یان ئەوەتا هی هەردوو لایان وەك یەکی لێ بکرێت، جا حەوت ساڵە، یان پێنج ساڵە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەقیر و دەوڵەمەندەکە، لێرە بەحەقیقەت نازانم هین نییە، فەقیر لەکوێ دەتوانێت دوو تابقیش دروست بکاتن، دوایێ کە قانون دادەنێین هەموو لایەنەکان رەچاو دەکرێتن، تەبعەن تا ئێستا دوو شتی گرنگ هاتۆتە پێشەوە، ئەویش ئەوەیە گرنگەکە لەوە دایە حەوت ساڵەکە داوا دەکرێت بکرێتە پێنج ساڵ، سێ نهۆمیەکەش نەمێنێت، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە کە حەوت ساڵمان داناوە هەدەفمان راکێشانی سەرمایەدارەو تەشویقی ئیستیسماراتە لە هەرێمی کوردستان، بەخۆی خۆی لەخۆیدا هەر خانوویەك کە تازە دروست بکرێت، یان هەر بالأخانەیەك کە سێ نهۆمی بێت بەخۆی بۆ سێ ساڵ عەفووە لە زەریبە، بەلاّم ئێمە کە لە سێ نهۆم بەرزتر عەفووی دەکەین بۆ ماوەی حەوت ساڵ، بۆ ئەو هەدەفەیە، کە تەشویقی ئیستیسمارات بکەین، ئەوەی کە باسی خانووی سەکەنیشیان کرد، هی نیشتەجێ، ئەوەی خانووی نیشتەجێی دروست دەکات، ئەو هەر ئیعتیادی لە باج عەفووە، باجی لێ وەرناگیرێت، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەك روون کردنەوەیە بەڕاستی ئێمە زۆر جار یاسا دەردەکەین و ناگەڕێینەوە سەر یاساکان، ئێمە بەپێی یاسای وەربەرهێنان ئەو ساڵانەی کە ئیعفا کراوە خاوەن خانووبەرە ئیعفا کراوە زۆر زۆر زیاترە لە حەوت ساڵ، دە ساڵە، لەبەر ئەوە ئێمە ناکرێت یاسایەك دەربکەین، لەگەڵ ئەو یاسایە نەگونجێت، ئەمە لەکاتێکدا ئەو کەسەی کە سوودمەند دەبێت لە یاسای وەبەرهێنان، نەك عەفوو کراوە بۆ دە ساڵ، بەڵکو ئیعفا کراوە لە هەموو هێنانی کەرەستەیەك و لە هەموو باجێکی تر لە دروست کردن و لە پێداویستیەکانی ئەو خانووبەرانە دروست کراوە، لەبەر ئەوە بەڕاستی دەبێت ئێمە ئەو یاسایانەی دەردەکەین هەمووی

هاوئاهەنگ بن لەگەڵ یەكتردا بگونجێن، یاسایەك دەرنەكەین لەگەڵ یاسایەكانی تر، بەتایبەتی لەگەڵ یاسایەكی چارەنووسسازی وەكو وەبەرهێنان رێك نەكەوێت، ئەمە لە لایەك، لە لایەكی ترەوە بەڕاستی ئێمە ناكرێت خاوەن سەرمایەی خۆمان مەغدور بكەین، لە كاتێكدا دەرگایەكی گەورەمان بۆ سەرمایەی بێگانە كردۆتەوە، ئێمە یاسای وەبەرهێنانمان دەركردووە، نەك تەنها بۆ هێنانی سەرمایەی بێگانە، بەڵكو بۆ هاندانی سەرمایەی خۆماڵیش، بۆ ئەوەی سەرمایەكانیان وەبەر بێنن و تەجمیدی نەكەن و بەكاری بێنن بۆ ئاوەدانكردنەوەی وڵات، بۆیە ئێمە لەسەر ئەو بنەمایە داوای ئەوەمان كردووە، كە ئەو رێژەیە كەم بكرێتەوە، كە مافێكی هاوشانی سەرمایەی بێگانە بدرێت بە سەرمایەی خۆماڵی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەمەوێت لێرە تەوزیحێك بدەم، دیارە برادەرانی ئەندامانی پەرلەمان جیاوازیان نەكردۆتەوە، ئەو ماددەی یەكەم لە پرۆژەكە دوو بابەتی باس دەكات، لە برگەی یەكەم باسی ماددەی دوو دەكات، كە ئەوە گوتیان نیسبەكە لە 10٪ یە دەبێتە 9٪ بەگوێرەی ئەو تەنزیلاتەی لە فەقەرەی یەكەمدا هاتووە.

دووەمین/ باسی ماددەی چوار دەكات لەقانونی زەریبەی عەقار، ئەو تایبەتە بە عیماراتی سەكەنی، یان تیجاری كە لە سێ قات، زیاتر بكرێت، ئەو مەوزوعە عیلاقەی بە مەوزوعی ئیستیسمار نییە، ئیستیسمار پرۆژەیەكی عیملاقە، جیاوازە لەو پرۆژەیەی كە هاتووە، ئەوە حاڵاتی عیماراتی سەكەنی، یان تیجاری ئیعتیادی كە لە كوردستان دروست دەكرێت موعالەجەی ئەو وەزعەی دەكات، دەیانەوێت ئیمتیازاتێكی خاصی بدەنێ، كە ئیعفایەكە بۆ ماوەی سێ ساڵ بێت، هەتا خەڵك، صاحێب پارە بتوانێت پارەی خۆی سەرف بكات لە دروست كردنی عیماراتی سەكەنی، كە سێ قات زیاتر بێت، لەبەر ئەوەی تەوەجوهی عیمران، ئیسكان ببێتە ئیسكانی عامودی لە جیاتی ئیسكانی ئوفوقی، كە زۆر تەكلیفی حكومەت دەكاتن بۆ گەیاندنی خەدەمات، هەرچەندە ئیسكانی عەمودی بێت ئاسانكاریەكی زۆری تێدایە، لێرە پێم خۆشە برادەران ئاگایان لەو مەوزوعە هەبێت، دوو بابەتی جیاوازە، ماددەی دووەم لەگەڵ ماددەی چوارەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس كاك عەونی ئەوە شەرحێكی باش بوو، بەڵام برێكی زیاتر هین بكەیت، بۆ ئەوەی ئەو فەرقەی بەینی ئەو زەریبەیە، ئەگەر بێتو ئیستیسماری بێت، یان غەیری ئیستیسماری بێت چۆنی جیا دەكەیتەوە، چۆن یەعنی یەكێك شوقەی دروست كردووە، دەڵێ قانونی ئیستیسماریەكە باشترە لە مەنفەعەتی داوا دەكات، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تەبیعی ئیستیسمارەكە مەعلومە بەپێی قانونی ئیستیسمار دەكرێت، هەیئەیەكی خاص هەیە ئەنجومەنی وەزیران پرۆژەكە لە ڕێگای ئەوان تەقدیم دەكرێت، ئەو مولكی خەڵكە ئیعتیادیە، حاڵەتی ئیعتیادیە، یەعنی جیاوازیەكە لێرەیە، زۆریش وازیحە، یەعنی قانونی ئیستیسمار ڕێگایەكی زۆر موعەقەدی داناوە بە چ وەزعێك ئیمتیازات دەدرێتە ئەو كەسەی كە پارەی بێنێتە كوردستان ئیستیسمار بكات لە كوردستان، ئەوە فەرقێكی لەگەڵ ئەو هەیە، فەرقەكەش وەكو گوتم زۆر زۆر وازیحە، هەر كەسێك دەتوانێت، ئێستا ئەو موڵكانەی كە لە هەولێر، یان لە سلێمانی، یان لە دهۆك عیمارەی سەكەنی دروست دەكەن، عیمارەی تیجاری دروست دەكەن، ئەوە خارجی نیتاقی ئیستیسمارە، ئیستیسمار مەوزوعێكی ترە، پەیوەندی بە قانونی زەریبەی عەقار نییە، لەوێ ئیمتیازاتێكی زۆر زۆر دراوەتە موستەسمیر كە دێت لە كوردستان ئیستیسمار دەكات، لەوانە تەخصیص كردنی عارد بەبێ بەدل ئەگەر هاتوو پرۆژەكان پرۆژەیەكی عیملاق بوو و ئیعفائاتی زەریبی لەوێ تەسهیلاتێكی زۆری بۆ كراوە زائیدەن حكومەت مولزەمە بەپێی قانونی ئیستیسمار، خەدەمات و جادەو كارەبا بگەیەنێتە ئەو جێگایانەی كە مەشمولە بە ئیستیسمار، دەمەوێت نوقتەیەكی تر ئیزافە بكەم، برادەران با ئاگایان لەوە بێت قانونی زەریبەی عەقار كە ئێستا لەبەردەممانە فەقەراتی تری تێدایە، ئیمتیازاتی تری تێدایە، لێرە لەو مەشروعە دەیانەوێت زیاتر ئیمتیازاتی بدەنە هاووڵاتیان، زیاتر موستەفید بن، كەم كردنی زەریبە، تەشجیع كردنی خەڵك بۆ بینا كردن ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

زۆر سوپاسی شەرحەكەی كاك عەونی دەكەم، تۆزێك شتی بۆ روون كردینەوە، بەڵام ئێمە لە دوای دەركردنی هەموو یاسایەك بەپێی پێویستی كۆمەڵگایەكەیە، پێویستی ئێمە ئەمڕۆ بۆ دەركردنی ئەم یاسایە، یاخود فەلسەفە چیە، ئەم خەڵكانەی كە زەوی خۆیانە دەیكەن بە عیمارە، بۆ عەفوویان بكەین، بۆچی ئەم هەموو تەسیهلاتەیان بدەینێ؟، ئێمە خۆمان لە یاسای ئیستیسماردا گوتومانە موستەسمیری بیانی و خۆماڵی وەك یەك وان، موعامەلەی یەك هینمان بۆ كردووە، بەڵام ئەمە كابرا زەوی خۆیەتی، خۆی ئیمكانیەتێكی فەوقە عادەی هەیە، دێت ئەم بینایە دروست دەكات، قەیدی ناكات لە رووی مەعمارییەوە، بەشێك لە كێشەی سەكەن حەل دەكات، بەڵام ئایا ئەوەی كە دروستیشی دەكات، بۆ فەقیرو هەژارە بە سعرێكی كەمیان دەداتێ، تاكو ئێمە ئەم هەموو هینەی پێشكەش بكەین، ئەم هەموو كەم كردنەوەی پێشكەش بكەین، ئینجا هەڵدەستێك لەجیاتی ئەو شوقەیە بە دوو قاتی ئیستیسماریەكەش بەكرێی دەدات، هەمووشمان دەزانین كەسمان ئەوە نین، ئەگەر ئەمە بەڕێز وەزیر باسی ئەوەی كرد گوتی ئەمە بۆ تەشویق كردنی موستەسمیرە، من داوای لێبووردنی لێ دەكەم، ئێمە موستەسمیرمان تەشویق كرد

به یاسای ئیستیسمار، ئەوەیان بەس نییە؟، یان ئەمە دیارە لەسەر داوای کۆمەڵە کەسێکی خاوەن زەوی و خاوەن عیمارەو سێ قات و چوار قات، پێیان گرانە ئەو زەریبەیەش بدەن بە میللەت، چونکە عادەتەن زەریبەکە دەگەڕێتەوە بۆ میللەت، یەعنی دەبێت تێمان بگەیەنن، فەلسەفەی دەرکردنی ئەم یاسایە چیە، ئێمە بۆچیمانە؟، با وەکو کۆنەکە بێت و هیچ موشکیلەیەکمان نییە، ئەگەر تەشویقە، تەشویقمان کردووەو تەواو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر بە موختەسەری تەشویقە، بەڵام زیاتر تەشویقیان بکەین، کاك جەمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی زۆر جار کە برادەران قسە دەکەن، کە باسی زەریبە دەکرێت وا دەزانن ئەمە شتێکی خراپەو نابێت بکرێت و ئەمە زەرەری هەیە بۆ خەڵك، بە عەکسەوە، لە شوێنان، لە کۆمەڵگای مەدەنی جگە لە خواردنی سارد، یەعنی میوەو هەندێ ئەو شتانە، هەموو شتێك پارە دەدرێت، هەموو شتێك لە 7٪ دەدەیت، باج دەدەیت بە حکومەت، دەچێت لە چێشتخانەیەك نان دەخۆیت بایی پەنجا دۆلار نان دەخۆیت سێ دۆلارو نیو زەریبە دەدەیت بە حکومەت، بۆ ئەوەی حکومەت بەقوەت بێت، ئێمە مەفروزە بیر لەوە بکەینەوە کە حکومەت بەقوەت بکەین، ئێمە بەتاڵەیەکی زۆرمان هەیە، گەنجێکی زۆرمان هەیە، خەڵکێکی زۆرمان هەیە کە بێ ئیشن، چۆن حکومەت بتوانێت ئیش بۆ ئەمانە پەیدا بکات، چۆن حکومەت بتوانێت ئەم کۆمەڵگایە بەرەو پێشەوە ببات، ئەگەر ئێمە لە هەموو شوێنێکەوە موحاوەلەی ئەوە بکەین زەریبە نەسەنین، من داوای لێبووردن دەکەم، پێویستە زەریبە بەسەندرێت و پشتیوانی لە رەئیەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەك نوقتە هەیە روونی بکەمەوە، بەنیسبەت ئیجازەی بینا لە شارەوانی لەناو نەخشەی بنەڕەتی شار لە سێ تابق کەمتر نادەن، بەبێ سەرداب، ئەوە یەك.

دوو/ دوو شت لێرە تێکەڵاو بووە، تیجاری و سەکەنی، تەقسیماتی نەخشەی بنەڕەتی لە هەر شارێك دیاری کردووە کام شوێن تیجاریە، کام شوێن سەکەنییە؟، ئێمە نابێت بە موتڵەقی هەردووکی لە یەك رەبت بکەین، با بیکەینە فەقەرەی (أ، ب) عیماراتی تیجاری نەوعە مەعمەلەیەکی لەگەڵ بکەین، عیماراتی سەکەنی نەوعە مەعمەلەیەکی لەگەڵ بکرێتن، بەنیسبەت تیجاری من لەگەڵ ئەوەیمە سەماحەکەی لە پێنج ساڵ زیاتر نەبێت (بما فيها مدة التشيد)، ئەوە تەسبیت بکرێت، یان (اعتبارا من تاريخ صدور

الاجازة)، خەڵكانێك هەیە ئیجازەی بینا وەردەگرێت، بۆ ئەوەی كرێچی دەربكات لە خانوو، 90%ی تەنفیز دەكات بە كرێی دەدات، 10%ی دەهێڵێتەوە (لعدم اكمال التشید) بۆ ئەوەی زەریبە نەدات، تەهەروب بكات، لەلای برادەران ئاشكرایە ئەو شتە هەیە لە هەولێر، لەهەموو جێگایەك هەیە، جا رێیان لێ بگیرێتن، مودەی تەشید لە زیمنی ئەو سەماحە بێتن لە زەریبەی دەدرێتن پێنج ساڵ (بما فیها مده التشید)، بەنیسبەت سەكەنیەكەش دەكرێت حەوت ساڵ بێتن (بما فیها مدة التشید)، لەبەر ئەوەی ئەگەر حەصر نەكرێتن، بەشێك تەنفیز دەكرێت و ئیستیسمار دەكرێت، بەشێكی بچووك لێ دەگەڕێن، بۆ ئەوەی تەهەروب بكات لە زەریبەی، كەباسی ئیستیسماریش دەكەین زۆرم پێ خۆشە ئەوە وازیح بێت، ئیستیسمار كە لێرە ئیشارەتی پێ دراوە عیماراتی سەكەنی، بەس لەوەی مەجموعە عیماراتی سەكەنی دروست بكرێت لەو شوێنەی كە لە نەخشەی بنەڕەتی دیاری كراوە، عیماراتی سەكەنی ناكاتە عیمارەیەك لەناو شار دروست بكرێتن، بۆ نموونە ئێستا ناو جادەی سی مەتری هەولێر، ئەوەش تەوزیح بكەم كە دەڵێن موستەسمیر تەشجیع بكرێتن، زۆر كەس هەیە برادەران دەزانن عاردی بە موساتەحە دەگیرێتن بە مودەی دوو ساڵ سەر قفلانەكەی وەردەگرێتن، كرێی دوو ساڵی وەردەگرێتن، دەڵێ فەرموو ئەو كلیلت، باشە چ بار گرانی هەیە لێرە بۆ موستەسمیری ئەمە تەسهیلاتی زیادی بۆ بكەین بەو شێوەیە، با ئەم تەسهیلاتە بۆ خەڵكانی موستەحەق تر بێت، و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شیخەڵلا فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە پرۆژەكەی حكومەت و رەئی لیژنەی یاسایی دەكەم، بەڵام مولاحەزەیەكم هەیە لەسەر عەفووی حەوت ساڵەی هەموو ئەو بینایەو شوقەو ئەو شتانەی كە دروست دەكرێت، بە رەئی من تەنها ئەوانەی بۆ مەبەستی شوقەی سەكەنی بەكار دەهێنرێت، ئەوانە عەفوو بكرێن، ئەوانەی سوپەرماركێت و ئوتێل و زۆر شتی تر دروست دەكەن لە پێناو بەرژەوەندی تایبەتی خۆیان، پێویستە زەریبەیان لێ وەربگیرێت، لە چ دنیا نییە حكومەتی بێ زەریبە، ئەگەر باس لە فەقیرو فوقەرات دەكرێت، ئەو پرۆژەی دیاری كردووە، هەر كەسێك بۆ خۆی خانوو دروست دەكات هی نیشتەجێ بوونی عەفووە لە زەریبەی، بەڵام من ئەگەر فەقیر بم، دەتوانم سێ خانوو بكەم و بەكرێی بدەم، ئەوە بۆ فەقیری نییە، بە قەناعەتی من پرۆژەكەی حكومەت و رەئی لیژنەی یاسایی زۆر لە جێی خۆیەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

گوڵناز خان فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

منیش رام لەگەڵ ئەو برادەرانەیە کە تیجاری و سەکەن لە یەك جیا بکرێتەوە، کار ئاسانی بۆ ئەوانە بکرێن، کە مەبەستی نیشتەجێ بوونەکەیە، چونکە ئێستا کێشەیەکی گەورە هەیە لەنێوان کرێچی و خاوەن موڵکدا، خەڵك زیاتر کە زەویەکانی بۆ مەبەستی تیجاری بەکار دەهێنێت و لێرەش کار ئاسانی بۆ دەکەن، بۆیە پشتگیری لە رەئیەکەی کاك دلێر و کاك محەمەد فەرەج دەکەم، بەنیسبەت ماوەکە کەم بکرێتەوە بۆ پێنج ساڵ، بەشی تیجاری و بەشی نیشتەجێ کردنیش وەکو دوو خاڵی پرۆژەکە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

گێلاس خان فەرموو.

بەڕێز گێلاس محی الدین محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەگەڵ زەریبەدام، پێم باشە، چونکە ئەوە پابەند بوونی هاووڵاتییە بەحکومەتەکەی خۆیەوە بە هاوکاری، بەڵام با زەریبە بەپێی قەبارەی شوێنەکە لەگەڵ رێژەی ئەو داهاتەی ئەو شوێنە بەدەست دەهێنرێت، من نموونەیەکی بچووك دەهێنمەوە، بینایە زەخم هەیە ئەوە داهاتەکەی زیاترە لەوەی کە خێزانێك دوو هۆدەی هەیە، یان پیرەژنێك دوو هۆدەی هەیە، هۆدەیەکیان دەدا بەکرێ، بۆ بژێوی خۆی، بەڵام زەریبە لەو تاقە هۆدەیە دەسەندرێت پەیوەستیشی دەکەمەوە بەو باڵاخانانەی کە حەوت ساڵ عەفووی بۆ دانراوە بۆ زەریبە، یەعنی بۆ ئەو باڵاخانەیە حەوت ساڵ عەفوو بکرێت، بەڵام ئەو ژوورە کە بژێوی خێزانێك، یان چەند کەسێکی لەسەرە عەفوو نەکرێت، بۆیە پێم باشە چاوێك بەو مەسەلانە بخشێندرێتەوەو لەگەڵ رێژەکە زەریبە دابنرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دەگەڕێمەوە پرسیارەکەی جەنابت، یەعنی جیاوازی ئەو پرۆژانە لەگەڵ پرۆژەکانی ئیستیسمار من پێم وایە وازیح نییە، ئەمەش دەمانگەیەنێتەوە یەك خاڵ کە نەقصێك هەیە لە قانونی ئیستیسمار، لە قانونی ئیستیسمار دەبێت تەعریفێك بدەینە پرۆژەی ئیستیسمار وەکو لە زۆر مەشاریع قەوانینی دنیا هەیە تا سەرمایەکی دیاریکراو دەست نیشان کرا بوایە کە ئیعتیبار بکرێت ئەوە پرۆژەیەکی ئیستیسمارییە، ئەوە یەك.

دوو/ پێم وایە پەرلەمانی کوردستان، ئەندامانی پەرلەمان نوێنەرایەتی خەڵکانی هەژار دەکەن و نوێنەرایەتی خەڵکانی دەوڵەمەندیش دەکەن، بۆیە دەبێت بە یەکسانی سەیری هەمووان بکەن، ئەوەی من دەبینم لە بڕگەی دوو ئەم یەکسانیە نییە، یەعنی زیاتر دەبینم لایەنگیری خەڵکی دەوڵەمەندی تێدایە، دروست کردنی عیماراتی سەکەنی خەڵکانێك کە دروستی دەکەن، لەبەر ئەوە دروستی ناکەن، کە چوار ساڵی

دیکە ئیزافەی تۆ ئیعفای بدەیتێ لە زەریبە، نەخێر حافیزی رەبحی هەیە، ئەو ئیعفایە هەبێت و نەبێت، ئەوانە عیمارەکان هەر دروست دەکەن، کەواتە ئێمە بۆ ئیعفای بکەین، ئەمە دوو.

سێ/ من لەگەڵ برادەران موتەفیق نیمە، من پێم وا نییە خەڵکانی هەژار پێیان بکرێتن عیمارەی دروست بکەن لە دوو تابق، یان سێ تابق پێك هاتبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەو بڕگەیە ئیلغا بکرێت، عیماراتی سەکەنی وەکو قانونەکانی تر، وەکو بینایەکانی تر تەنها بۆ سێ ساڵ ئیعفا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفی معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەك، یەکەم بڕگەی دووەم، من تەئیدی رەئی لیژنەی دارایی دەکەم، لەبەر ئەوەی کاتی خۆی لە جەلسەی ئەم پەرلەمانە وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی بە ئێمەی وت هەموو زەریبەی کوردستان بە گومرگەکانیشەوە دەچێتە سندوقی داخراوی عێراقی، میزانیەی عێراقیش ئیعتیمادی گەورەی لەسەر نەوتە، بۆ تەئمین کردنی داهاتی خۆی، نەك لەسەر زەریبە، بۆیە من پشتگیری دەکەم کە ئەو زەریبەیە لە 8٪ کەم بکرێتەوە، تا ئەو کاتە دەوڵەمەندەکانی ئێمە بتوانن موساعدەی فەقیرەکان بکەن، موساعدەی ئەو کەسانە بکەن کە باخەکانیان بە کرێ گرتووە، نەك زەریبەکانیان لەسەر زیاد بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محەمەد فەرموو.

بەڕێز محمد رفعت عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەگەڵ رەئی لیژنەی قانونی دام، زەریبەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە ئەمە لە مەسڵەحەتی خاوەن موڵکدارەکانە، لە مەسڵەحەتی هەژارەکاندا نییە، جگە لەوەی کە بودجەی حکومەت بەشێکی لەو بودجەیە هەموو حکومەتی دنیا لە زەریبەوە دێت، بۆیە ئێمە نابێت لەبەر خاتری خەڵك و ئەوانە بکەین کە زەریبە نەسەنین، یان زەریبە کەم بکەینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئیحسان فەرموو.

بەڕێز احسان عبدالله قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دەڵێم بۆ ئەوەی قانون باشتر جێگیر بێتن، پێشنیار هەنە دوو فەقەرە بێنە زێدە کرن، یەك/ کۆمەڵێك بالأخانە ئاڤە بووینە پێش نوکە، ئێستا قانونەکە دەردەچێتن، ئەوە زەریبە نوکە زیمنی قانونی تەعامولی لەگەڵ دەکرێتن مودەکە تەواو نەبووە، بۆ هەندێ ئەو ژی شاملتر ببێت، چونکە موشارەکەی کردووە لە

ئاڤەدانکردنێدا، ژی بەر هەندێ دەبینم فەقەرەیەك ئیزافە ببێتن بۆ هەندێ (تشمل الاعفاء الابنية المشيدة حديثاً والتي استفادة من قانون سبق ولم تنتهي مدتها) ئەگەر ئەوە ئیزافە بکرێتن، بۆ هەندێ ئەوانـەی کـە تەواو بووینە بینایەکە تەعامول بەپێی قانونی پێشوو لەگەڵ دەکرێت، ئەوانە شامل بىن.

دووەمـیش/ فەقەرەیـەکی دیکـە، کۆمـەڵێ بینایـە لـەناو شـار ئـاوەدانکردن بـۆ سـەکەن، بـەلاّم لەوانەیـە خاوەنەکەی بـە خـەلکانێك دەدەن بـۆ مـەکاتب بـۆ مونـەزەمات، ئەوانـەی خصوصی ئاوەدان کـرد بێـت، بـۆ سەکەن ئەگەر بەکرێدا بۆ خەڵکانێکی دیکە بۆ مەکاتب و شتی دیکە زەریبەیەکی ئیزافی هەبێتن، بۆ ئـەوەی خەلکانێکی دیکە ئیستیغلالی ئەوە نەکەن، کابرایەك خانووەکەی سەکەنە بە مونەزەمەیـەکی داوە بـەکرێی زیاد، با ئـەو کاتـە موشارەکەی ئـەو پێـدانی زەریبـە زیـاد ببـێتن، چونکە کرێیەکـە زیـادە، بـۆ ئـەوەی ئـەو مەسەلەی کە مەسەلەن شارەکە، مەسەلەن مەنتیقەی سەکەنیە تێکەڵی مەنتیقەی تری تیجاری نەبێتن.

سێیەمیش/ من لەگەڵ ئەوەمە ئەوەی پێشنیاری لیژنەی دارایی دەکاتن، کە فەقەرەی دوو زەریبەکـە ببێتـە 8٪، بۆ ئەوەی باشتر خزمەتی گەلی خۆمان بکەین و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سەرەتا یەك، دوو پرسیارو یەك، دوو پێشنیارم هەیە، ئەگەر جـەنابتان دەرفـەت بـدەن، لـە حەقیقەتـدا ئەو پرۆژە بڕیارە زۆر باشەو من پشتگیری دەکەم، پێشم وایە لەگەڵ بڕیارەکانی پێشوو ئەوانـەی دواتـریش سەبارەت بە زەوی و زارو خانووبەرەو باجی تر دەدرێت، هەمووی بە یەکەوە دەبێتە هانـدەرێك بـۆ ئـەوەی کە بازاڕی زەوی و زارو لە هەمان کاتیشدا ئەزمەی سەکەن کەم ببێتەوە، بـەس مـن پرسـیارێك لـە جـەنابی وەزیر دەکەم سەبارەت بە زەریبەی زیادە، ئەگەر ئەزیەت نەبێت بۆمان شـەرح بکـات، کـە ئەمـە چـۆن بـوو، چۆن وەرگیراوە، چ کاریگەریەکی ئیجابی دەبێت، پرسیاری ترم سەبارەت بە میکانیزمی ئەو باجەیە، ئەوەی من تێگەیشتبم چەندساڵ جارێك لیژنەیەك دەردەچێت، بۆ خەملاّندنی ئەو خانووە، یان ئـەو باڵەخانەیـە زەریبەکە لەسـەر ئـەو ئەساسـە دەسـت نیشـان دەکرێـت، بـەلاّم بەداخـەوە بـازاڕی هـەرێمی کوردسـتان وەك پێویست ئەو سەقامگیریەی نییە، بۆ نموونە بازاڕی خانووبەرەو زەوی و زار بۆ 2006 گەڕموگوڕ تـر بـووە لە 2007، گۆڕانێکی یەکجار زۆری بەخۆیەوە بینیووە، بۆیە هەندێك جار ئەو خەملاّندنانە وەك پێویسـت لەگەڵ واقیعی رۆژانە نایەتەوە، بۆیە من لێرەدا پێشنیار دەکەم، ئەگـەر بکرێـت هـەر کـڕین و فرۆشـتنێکی باڵاخانەیەك، یاخود ئەو عەقدەی کە دەبەسترێت لیژنەیـەکی خەملاّنـدن سـەردانێکی مەیـدانی بکـاتن، بـۆ ئەوەی سەر لەنوێ جارێکی تر دەست نیشانی باجەکەی بکات، پێشنیاری ئاخیریشم ئەوەیە، ئێمە فەترەیەك بەر لە ئێستا، لێرە جەنابی وەزیری پەروەردە ئامادە بوو، گوتی هەر کەسێك ئامادە بێت قوتابخانە دروست بکات، ئێمە ئامادەین ئەو قوتابخانەیەی لێ بە کرێ بگرین بـۆ ماوەیـەکی دوورو درێـژو، یـەعنی بـۆ ئـەوەی

ئەوەش هاندەرێکی کەرتی وەبەرهێنان و کەرتی تایبەت بێت بۆ ئەوەی کە قوتابخانەو بنکەی تەندروستی دروست بکەن، من پێشنیار دەکەم لێرە بۆ هاندانی زیاتر ئەو بڕگەیە زیاد بکەین، هەر کەسێك قوتابخانەیەك، یان بنکەیەکی تەندروستی دروست بکات لە باجی خانووبەرە ببەخشێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تەلعەت فەرموو.

بەڕێز طلعت خضر سيف الدين:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتیوانی لە رەئیەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، بەڕاستی ئەو هۆیانەی کە باسیان کرد، بەتایبەتی کەم کردنەوەی ئەو ئەزمەی سەکەن هەیە لە کوردستان، بەلاَم خالَی دووەمیش، پێشنیاری ئەوە دەکەم لە جیاتی ئەو حەوت سالَەی کە هەیە بکرێتە پێنج سالَ، لەگەلَ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دکتۆر رەمەزان فەرموو.

بەڕێز د.رمضان عبدالرحمن محمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە هەموو شوێنێکدا باج فەلسەفەی خۆی هەیە، کە ئەویش ئیلتیزامی هاوولاَتیە بە حکومەت و بەرامبەریش حکومەت ئەو داهاتە خەرج دەکاتەوە بۆ خزمەتگوزاری چینی هەژارو چینێك دەگرێتەوە، پێویستیان بە دەعم و هاوکاری حکومەتە، بەلاَم ئەوەی کە لێرەدا سەیرە، ئێمە لەجیاتی ئەوەی باجی هەلَکشاومان هەبێت، باجی داکشاومان هەیە، ئێمە دەزانین زۆربەی کێشەی نیشتەجێ بوونی خانووی کرێ لە ولاَتی خۆماندا تا ئێستا بە خانووی یەك تابقی فلات دەکرێت، لە کاتێکدا خەلَکانی هەژار، خەلَکانێك کە زەویان هەیە عەفومان کردن و لە باجی عەرەز، دووەمیش ئەگەر خانوویەك دروست بکات، رەنگە بە پرۆژەیەکی بچووك حیساب بکرێت بۆی، خانووی خۆی هەیە دەتوانێت عەرزەکە بکات بە پرۆژەیەکی بچووك دەخلێکی زیادەیە بۆ عائیلەکەی دێنێتەوە، ئەم عەفوو ناکەین، بەلاَم کاتێك لە سێ تابق و بەرەو ژوور بەناوی ئیستیسمارەوە، دوو/ بەشێك لە خانووی نیشتەجێ بوونی کرێ هی خەلَکانی گوند نیشنەکان بوون، کە لە شاخدا خانوویان کردووە، بۆ ئەوەی تەشجیعیان بکەین بڕۆنەوەو کرێیەك وەربگرێت، کاتێك ئێمە هەموو ئەرك و باجێك دەخەینە سەر خەلَکی دەخلی مەحدود، لەو سەریشەوە خەلَکانی دەولَەمەند بەناوی ئیستیسمارو بەناوی هەر قانونێکەوە موکافەئە دەکەین، بەڕاستی ئەمە نایەکسانیەکە، بەتایبەتی ئێمەی پەرلەمانتار هەستی پێ بکەین و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەمال بۆتانی فەرموو.

بەڕێز جمال يوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە من فەقەرەی یەك، لە ماددەی یەکەم 10٪ تەنزیل بکرێت کە تەشجیعە، حەقیقەت بۆ تەرمیماتە، بە بەردەوامی خانووەکان تازە دەبنەوە، ئەوەش شتێکی زۆر چاکە پشتگیری لێ دەکەم، فەقەرەی دووەم/ ئەوەی کاك ئیحسان باسی کرد، ئێستا خانوو دروست دەکرێت بە ئیجازەی سەکەن، بەلاّم ئیستیغلال دەکرێت بۆ تیجارەت، یاخود مەکاتبی تیجاری، حەقە ئەوە بە رەئی من زەریبەیەکی ئیزافی لەسەر بێت 2٪، من پێم وایە صیاغەم کردووە (تخضع البناية المعدة للسكن في حالة استخدامها او جزء منها لاغراض غير السكن بضريبة اضافية مقدارها 2٪)، هەیە خانووەکە دروست دەکات، بەلاّم مەخزەن بەکرێ دەدات، ئێستا بۆتە زاهیرەیەك لە دهۆك، خانوو دروست دەکات ئیجازەی سەکەنە وەردەگرێت لە بەلەدیە، دوایێ دەکرێتە مەکتەبێکی تیجاری، بە رەئی من ئەوە تەحایورە، حەقە ئێمە رێگە لەوە بگرین و زەریبەی ئیزافی 2٪ وەربگرین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیروت:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئێمە لەگەڵ مەبدەئی باج وەرگرتنین، بەلاّم پێویستە هاوکێشەکە هاوسەنگ بێت، یەعنی ئێمە کە باج وەردەگرین چەندی بۆ خزمەتگوزاری بەکار دێت، ئێمە ناکرێت لەگەڵ ولاّتانی دەرەوە خۆمان بەراورد بکەین بەڕاستی، چونکە لە کوردستان ئەوە بەرچاو ناکەوێت، کە ئەوە باجە هەمووی بچێتە بواری خزمەتگوزاری بۆ خەڵك، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، خاڵی دوو/ پشتگیری لیژنەی دارایی دەکەین، بۆ کەم کردنەوەی رێژەکە لە 10٪ بۆ لە 8٪، لەبەر ئەوەی خەڵکی کوردستان بەزۆری بەگشتی وەربگرن، بەتایبەتی توێژی فەرمانبەرو مامۆستایان و ئەوانە کرێی خانوو ئەرکێکی گرانە لەسەریان، لەبەر ئەوەی مووچەکەیان هەر بۆی خۆی نازانن چۆن بەشی بکەن لەنێوان کارەباو سووتەمەنی و کرێی خانوودا، لەبەر ئەوە کە باج کەم بێتەوە کرێی خانووش دادەبەزێت بۆ ئەوانە، بەنیسبەت خاڵی دووەم، لەگەڵ لابردنی بڕگەی داوای لێبووردن بۆ بالأخانەکان، دەکرێت ئێمە ئەگەر هاوسەنگیەکی وەربگرین لەنێوان رێژەی لە 10٪ و 8٪ ەکە جیای بکەینەوە، یا لە 10٪ە بۆ ئەوانە بێت، بۆ مەبەستی بازرگانی و کۆمپانیاکان بەکار دەهێنرێت، لە 8٪ەکە بۆ ئەوانە بێت بۆ خەڵك بەکرێ دەدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو قەزیە قەتعەن عیلاقەی بە فەقیرەوە نییە، چونکە دیارە ئەوەی قانونەکەی بە تەواوەتی لە پێش نەبێت، لەوانەیە گومانی بۆ ئەوەی دەچێتن، کە هاتووە لە ماددەی سێ، ماددەی چوارەم/ (لا تستوفي ضريبة العقارات التي لا تقل ايرادها السنوي عن () الى ()) لە مەناتیقی تیجاری و غەیری تیجاری، ئەوە نوقتەیەك.

نوقتەی دووەم/ ئەو دابەزاندنی زەرائیب، بۆ ئەوەیە حەرکەی عیمرانی بە پێش بکەوێت، مانای ئەوە نییە، حەرەکەی عیمرانی بە پێش بکەوێت و شار جوان بێت، هەتا ئەگەر هەر کێ دروست بکات، خزمەتی شارە، مانای ئەوە نییە لە ئەو حەقەی کە هەیە لە رەئسمالەکە کەم بکاتەوە، یان ئەو کابرا دەوڵەمەندەی کەم بکەنەوە، کە بە پارەی خۆی خزمەتی ئەو شارەی پێ دەکات، ئەوەی کە سەکەن دروست دەکاتن بە قەصدی ئیجار، ئەوە لەسەری کەمتر بکرێتەوە، نەك لە حەقی ئەو کەم بکرێتەوە، ئەوەی کە بینایەکی دروست دەکاتن، نەك لە بۆ ئەوەی کە عەجز دانراوە (على اكثر من ثلاثة طوابق) یەعنی سێش نابێت، دەبێت زیاتر بێت لە سێ، ئەو ستاندەرەش نازانم لە کوێ هاتووە، یەعنی بە رەئی من نەك حەوت ساڵ، با بکرێتە چواردە ساڵ زەریبەی لێ وەرنەگیرێت، بەس بۆ ئەوەی کە ئیستیفادەی لێ بکرێت و ئەو قانونە بۆ ئەوەیە کە فەرزی زەریبەیە حەرەکەی عیمرانی بێتن، نەك بۆ ئەوەی لێرە لە دژی راوەستن، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ئەگەر وەڵامی ئەو پرسیارانەی ئەندامان بدەیتەوە، بەتایبەتی مەسەلەی پێنج ساڵەکە، هەندێکیان داوایان کرد بکرێتە پێنج ساڵ، دووەمیش/ جیاوازی کردن لە بەینی تیجاری و سەکەنی روون بکەیتەوە، سێیەمیش/ ئەوەی کاك رەشاد باسی کرد، دەڵێت ئیعفای عیماراتی سەکەنی لەگەڵ عیماراتی کە تازە دروست دەکرێت، ئەویش جیا بکرێتەوە، ئەگەر وەڵامیان بدەیتەوە.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەروەکو پێشتر باسم کرد مەبەستمان دروست کردنی بینایەی عەمودییە، ئەوە خۆی لەخۆیدا دەبێتە یارمەتیدەرێك بۆ دابەزینی نرخی زەوی بۆ هاوکاریەکیش بۆ چارەسەر کردنی ئەزمەی سەکەن، بۆیە هەردوولا سوود وەردەگرن، هەر ئەوەی کە ئیمکانیاتی ماددی هەیە بەکاری دەهێنێت بۆ دروست کردنی بینایە کە لە سێ تەبەقە بۆتە حەوت تەقەبە، کە چوار تەبەق زیاد لەسەری دروست دەکات، راستە بە خۆی سوود وەردەگرێت، بەڵام لە هەمان کات ناڕاستەوخۆ سوودێکیش بۆ هاووڵاتی دەگەیەنێت، برادەران پرسیان تاکو ئێستا سێ تەبەقە عەفوو دەکران، بەڵام ئەوانەی پێشووش ئەو بڕیارە شمولیان بکات، ئەگەر یەکێك پێشتر سێ نهۆمی دروست کرد بێت، ئێستا بیەوێت بیکاتە چوار نهۆم، ئیعتیادی ئەو یاسایە شمولی دەکاتن و دەیگرێتەوە، هەندێك بابەت بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پرسیاریان کرد، کە پەیوەندی بە یاسای بە کرێدانی عەقارە، نەك بە باجی خانووبەرە، ئەو یاسایەکی جیایە، پاشان دێتە پەرلەمان بۆ موناقەشە کردن، بەنیسبەت زەریبەی زیادە، بەڕێز کاك عەونی زۆر جوان شەرحی کرد، بۆیە وابزانم من

كە باسیشی بکەم هەر دووبارە کردنەوەیەکە، خۆی زەریبەی ئیزافی بەم شێوەیە وەردەگیرێت، ئێستا 10٪ لە کرێی ساڵانە دەبووە زەریبەی ئەساسی، 10٪ لە کرێی خانوو دەکرا بە زەریبەی ئەساسی، بێجگە لەو زەریبەیە کە وەردەگیرا، ئەگەر خانوویەکی لە سێ سەد هەزار دینار دینار پێشتر هەزار دینار تا دوو هەزار دینار سویسری بوو، کرێیەکەی زیاتر باوە لە 2٪ تا 15٪یش زەریبەیەکی تریان لێ وەردەگرت بەناوی زەریبەی ئیزافی، ئێستا بەو یاسایە نوێیە ئەو زەریبە ئیزافیە لادەدرێت، لە لایەکی تریش تەسهیلاتێکی تر لەو یاسایە کراوە، کە 10٪یش بۆ تەرمیمات دانراوە، یەعنی لێرەش دابەزین بووە، بەڕاستی وەختی خۆی پێنج ساڵ ئێمە وەکو وەزارەتی دارایی دابوومانە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، پاشان کە لە ئەنجومەنی وەزیران گفتوگۆی لەسەر کرا هاتە پەرلەمانیش، قەناعەتمان بەوە کرد کە حەوت ساڵەکە باشە، بۆیە ئێمە لەگەڵ لیژنەی یاسایی لەگەڵ حەوت ساڵەکەین و رەئیش بۆ ئەندامانی پەرلەمان دەگەڕێتەوە، چۆن قەرار بدەن ئێمە وا تەنفیز دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

رەئیتان لەسەر ئەو موقتەرەحە عیماراتی سەکەنی پێنج ساڵ بێتن، تیجاری حەوت ساڵ بێت.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

عیمارە، عیمارەیە، چونکە دوایێ چۆن زیاد دەکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوو، سێ مولاحەزە هەیە دەمەوێت بۆ ئێوەی بەڕێز روون بکەمەوە، یەکەمیان/ ئێمە حەق نییە بەینی قانونی ئیستیسمارو بەینی قانونی زەریبەی عەقار تێکەڵاوی بکەین، قانونی ئیستیسمار ئیعفائاتی داوە، سەماحاتی داوە، هەر کەسێك دەیەوێت مەشاریعی ئیستیسماری بکات، ئەو قانونە حیمایەتی دەکات و ئەو ئیعفائاتەی دەداتێ و ئە سەماحاتەی دەداتێ، ئەمە یەك.

دوو/ قانونی زەریبەی عەقار تەنها مەسەلەی خانووبەرەیە، مەسەلەی مەشاریعی ئیستیسماری نییە، کابرایەك چوار کوڕیشی هەیە، دەیەوێت عیمارەیەك دروست بکات، حکومەت هانی دەدات، بۆ ئەوەی بەزووترین وەخت ئەو عیمارەیە بکات.

نوقتەی سێ/ چ فەرق هەیە بەینی عیماراتی سەکەنی و عیماراتی تیجاری، هەردووکی ئیجارەت پێ دەدات لەناحیەیەك هەردوو ئیجاری پێ دەدات، کەواتە هیچ فەرقێکی وای نییە، ئەوە عیمارەی سەکەنی بێت، یان عیمارەی تیجاری بێت.

خاڵی چوارەم/ ئەوەی کاك رەشاد ئیشارەتی پێدا عەقدی موساتەحەیە، عەقدی موساتەحە عەقدێکی تایبەتە بە جیهەتی پەیوەندار دەکرێت، کە لەگەڵ جیهەتی پەیوەندار کرا، عەینەن ئەو قانونە شملی دەکات بەنیسبەت زەریبەی عەقار، ئەمە یەك.

هی دووش/ هەمان بینا مەشمولە بەو ئیعفائاتەی کە دێت، چونکە ئەگەر عیمارەیەکی تیجاری بێت، فیعلەن یان عیمارەیەکی سەکەنی بێت، هەردووکیان لێرە ئەو ئیعفائاتانە وەردەگرن، ئەو تەوزیحەم دا بۆ ئێوەی بەڕێز، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

فەرقێك هەیە لە بەینی تیجاری و سەکەنی، ئەویش ئەوەیە بینای تیجاری هەموو برادەران دەزانن سەرقفلانەی هەیە، دوکان هەیە لەناو شاری شەش دەفتەر سەرقفلانە دەدات، نابێت موقارەنەی بکەین لەگەڵ بینای سەکەنی، سەکەن سەرقفلانەی نییە، تیجاری سەرقفلانەی هەیە، ئێستا لە تەنیشت مزگەوتی محمود عەلافی پێرار بینا دروست کرا دوو ساڵ سەرقفلانەو دوو ساڵ کرێی وەرگرت، گوتی ئەوە کلیل، یەعنی دەبێت فەرقی بکەین لەگەڵ سەکەن، نابێت بڵێین سەکەن یەکە لەگەڵ تیجاری، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە وایە ئەمری واقیعە، بەلاّم سەرقفلانە قانونی نییە، بەپێی قانون نە ئیعتیراف پێ دەکرێت، نە تەعامولی لەگەڵ دەکرێت، یەعنی خۆی ئەو تەساهولاتەی کە کرا لە لایەن ژمارەیەك ئەندامانی پەرلەمان و کاك شێروان، شەرحیشی کرد مەوزوعی قانونی ئیستیسمارو ئەو قانونە، قانونی ئیستیسمار هەیئەتێك هەیە تەحدیدی دەکاتن، ئەو مەشروعە ئیستیسماریە، یان نا، راستە لە قانونی ئیستیسماردا هاتووە، دەڵێت مەشاریعی بونیەی تەحتیە، بونیەی تەحتیشی کە وەسف کردووە، ئیسکانێکی تێدایە، بەلاّم ئەم ئیسکانە کە ئێمە لێرە باسی دەکەین، ئەو ئیسکانە نییە لە قانونی ئیستیسمار کە باس کراوە، ئەوەی قانونی ئیستیسمار باسی دەکاتن، باسی موجەمەعات، موجەمەعاتی سەکەنی لەبەر رۆشنایی بەرنامەیەکەی کە حکومەت خۆی تەقدیری دەکاتن، هەیئەی ئیستیسمار پێی وایە بەپێی قانونەکەی ئیستیسمار، ئەوەی ئێستا باسی دەکەین شەخصێکە بینایە بۆ خۆی دروست دەکاتن، شەخصیە، بۆ تیجاری بێتن، بۆ سەکەنی بێتن، بەکرێی دەداتن، دەیفرۆشێتن، ئەوە فەرقی هەیە لەگەڵ ئەوەی تر، لەوێ لە قانونی ئیستیسماردا ئیعفایەکەی دە ساڵە، لێرە حەوت ساڵە، لەبەر ئەوە ئیستیسمارەکە بەردەوام دەبێتن لەسەر خۆی، ئەو قانونەی بۆ ئەو کەسانە ناگرێتەوە، ئەگەر هەیئەتەکە پێشتر ئیقراری نەکرد بێت ئەو مەشروعە ئیستیسماریە، ئەویش دەبێت لەبەر رۆشنایی تەقدیریان مەشاریعەکە مەشاریعی بونیەی تەحتی بێت، ئێستا ئێمە دوو شت هاتۆتە پێشەوە، یەکێکیان ئەوەی لیژنەی دارایی داوای کرد حەوت ساڵەکە بکرێتە پێنج ساڵ، لیژنەی یاسایی و جەنابی وەزیریش پێیان وایە حەوت ساڵەکە هین بێت، ئەندامانی

پەرلەمانیش دوو ڕەئی هەبوو، هەندێکیان گوتیان حەوت ساڵەکە بمێنێتەوە، هەندێکیش پشتگیریان لە پێشنیارەکەی لیژنەی دارایی کرد، بۆیە من ئەوە دەخەمە دەنگدانەوە، فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیازەکەی ئێمە لەسەر ساڵ نییە، لەسەر کەم کردنەوەی نیسبەتی باجەکەیە، لە 10٪ەوە بۆ 8٪، بەڕاستی هەر بۆ ڕوون کردنەوە، ئەو یاسایانەی کە ئێمە دەردەکەین هەمووی وەکو تۆڕ وایە، وەکو تۆڕێك وایە هەموو ژیانی کۆمەڵایەتی و ئابووری و فەرهەنگی ئەم کۆمەڵگایە ڕێك دەخات، ناکرێت ئێمە یاسایەك ڕێك بخەین لەگەڵ یاسایەکانی تردا گونجاو نەبێت، ئەم یاسایەی ئێمە ئێستا دەردەکەین، ئەو یاسایە نییە، ڕۆژانی پێشووتر کە دەرمان کردووە، هەمووی مەربوتە بە یاسای وەبەرهێنانەوە، یاسای وەبەرهێنانیش دەبێت هەمووی مەربوت بێت بەو یاسایانەی ئێمە دەرمان کردووەو لە ئایندەشدا دەریدەکەین، بۆیە ئەو یاسایانەی کە دەری دەکەین هەمووی وەکو تۆڕ بە یەکەوە بەستراون، دەبێت تەواوکەری یەکتری بن، ئەگینا ئێمە کێشەیەکی ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی گەورە دروست دەکەین، ئەگەر بەو چاوەوە تەماشای بکەین، هەر یاسایەك و وەحدەیەك و شتێکی دابڕاوە لەوانی تر، ئێمە بەڕاستی کارەساتێکی گەورە لە ئایندەدا دروست دەکەین، ئەگەر ئێمە ئاوا تەماشای یاسا بکەین، ئەمە لە لایەك، لە لایەکی تر، بەڕاستی ئێمە دژی باج نین، باج یەکێکە لەو ئەرکانەی کە هاووڵاتی بەرامبەر بە دەسەڵات دەیکات، ئەگەر بێتو یەکێك لە کێشەکانی ئێمە، کە ئێمە ناتوانین، هاووڵاتی ناتوانێت وەکو پێویست دەسەڵات موحاسبە بکات، چونکە باج نادات، کاتێك هاووڵاتی باج نەدات بە دەسەڵات بۆشی نییە موحاسەبەی بکات، وەکو پێویست، بۆیە ئەمە یەکێکە لەو کەناڵانەی ئێمە بەڕێگەی بازدانەوە، دەتوانین موحاسەبەی دەسەڵات و موحاسەبەی دامودەزگاکانی تر بکەین، ئەمە میکانیزمێکە لە هەموو جیهاندا کراوە، پێشنیاز کردنی ئەم ڕێژەیە لە لایەن لیژنەی داراییەوە، بەڕاستی هاندانە بۆ کەم کردنەوەی ئەو کێشە کۆمەڵایەتیانەی کێشەی سەکەنە، جگە لەوە من گوێم لە هەندێك برادەران بوو، کە کێشەیەك هەیە ئیستیسمار چیە، ئیستیسمار زۆر زۆر وازیحە چیە، هەر سەروەت و سامانێك لە بوارێکدا بۆ بەکار هێنانی پێداویستیەکانی ڕۆژانەی خاوەنی ئەو سەروەت و سامانە بێت، بخرێتە گەڕ بۆ دروست کردنی مەنفەعەیەکی زیاد، بۆ دروست کردنی زێدە باییەك، ئەمە ئیستیسمارە، جا ئەمە لە بواری کشتوکاڵدا دەکرێت، لە بواری سیاحەدا دەکرێت، لەبواری خانووبەرەدا دەکرێت، لەبواری پیشەسازیدا دەکرێت، یان هەر بوارێکی تری ئابووریدا بکرێت، ئەمە دەبێت بە ئیستیسمار، یاسای ئیستیسماریش ئەمانە هەمووی دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك زانا.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەر لەوە بدرێتە دەنگدان، من پێم وایە بۆ کەم کردنەوەی ئەو نیسبەیە، یاخود مانەوەی شتێك دەبێت بۆمان روون بکرێتەوە لەلایەن بەڕێز وەزیری داراییەوە، ئێمە لە لیژنەی قانونی زۆر لە لامان روون نییە، بەڕاستی ئەو باجانە کە ئێمە وەریان دەگرین داهاتن بۆ حکومەتی هەرێم، یان داهاتە بۆ حکومەتی ناوەندو دەچێتە ئەویَ، ئەوەمان بۆ روون بکرێتەوە، ئینجا ئێمە دەتوانین بڕیار بدەین، کە ئەو نیسبەیە کەم بکرێتەوە، یان زۆر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەخۆی ئێمە کە میزانیە لەگەڵ بەغدا موناقەشە دەکەین، هەموو ساڵێك کە گفتوگۆی بودجە دەکەین، ئەوان داوای ئیراداتیش دەکەن، کە ئیراداتی تەقدیری ئێمە چەندە؟ پاشی ئەوەش ئێمە مانگانە دەبێت ئەو داهاتەی کە وەردەگرین لە زیمنی ئەوان داهاتی باجەکانیش بێت ئاگاداریان بکەین لەو مەبلەغەی کە بەدەستمان هێناوە، ئەوان بڕیاریان داوە، کە ساڵانە ئەو داهاتەی کە هەمانە لە بودجەی گشتی هەرێمی کوردستان کەمی بکەنەوە، قەولە بڕیارەکەی خۆیان تەنفیز بکەن، بەس هەتاکو ئێستا تەنفیزیان نەکردووە، ئەوە لەلایەك، لە لایەکی تریشەوە دەبێت ئێمە سەیری جانبی تری مەوزوعەکەش بکەین، دەبێت هەوڵ بدەین ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان، هەندێك مەصادیری دارایی بۆ خۆمان پەیدا بکەین، کە بەرە بەرە ئینجا نەوت بێت، باج بێت، بۆ ئەوەی ئەوەندە بەسترای بەغدا نەبین، بەڕاستی ئێمە هەروا بیر بکەینەوە، چونکە زەریبە بەغدا دەیبڕێت کەوا وەرنەگرین، نەوت بەغدا دەیبات، من بیر لەوە نەکەمەوە، چونکە میزانیەم لە بەغداوە دێت، لەویَ 17٪م هەیە، با نەوت لە هەرێمی کوردستان دەرنەچێت، ئەوە وا دەبێت کە ئێمە رۆژ بە رۆژ بە بەغدا بەسترا بین، چەندی بە بەغداش بەسترا بین لایەنە سلبیەکان زیاد دەکات بەڕێزتان باش دەزانن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ شەرحەکەی جەنابی وەزیر و منیش ئیزافەی لەسەر دەکەم، بەڕاستیەکەی ئەویش ئەوەیە ئێمە ئەگەر لە 17٪ەکە حیساب بکەین حکومەتی فیدراڵی بەغدا داوا دەکاتن داهاتی کوردستان، ئەوەی با بڵێین فیدراڵیە لە زیمنی 17٪ەکە حیساب دەکات، داهاتی زەریبەیە، گومرگ و نازانم چ کۆی بکەیتەوە لە 5٪ی ئەو حەقدەیە بوو، 12٪ەکە دەداتن، بەڵام دوو نوقتە دێتە پێشەوە، یەکێکیان/ ئێمە کە یاسا دادەنێین، دەبێت لەبەر رۆشنایی هەندێ حەقائیق بێتن چ راستە ئەوە بکەین، نەك وەڵڵا مادام ئەوە دەچێتە حکومەتی بەغدا، ئێمە لە 17٪ەکەمان هەیە هەر وەریدەگرین، بەو شێوەیە بێتن ئەو عێراقە دانامەزرێتن، خۆ ئەگەر وابێتن بە ساڵیش وا بیر دەکاتەوە، مووچەش وا بیر دەکاتەوە، داهاتەکە هەمووی کەم دەبێت، لە لایەکی ترەوە وەکو جەنابی وەزیر ئاماژەی پیَ کرد، ئێمەدەبێت ناحیەی نەقدی هەندیَ

داهاتی خۆمان هەبێت، بەیانی خوانەخواستە کێشەیەك کەوت، ئەو پارەیەی کە تەمویل دەکرێت لە بەغداوە لە زیمنی ئەو 17٪یە، لێرە بەلای کەمی نیسبەتێکمان لە داهاتی خۆمان هەبێت، بۆ ئەوەی بتوانین رووبەرووی هەر کێشەیەك، هەر ئەزمەیەك ببینەوە گەر بێتە پێشەوە، بۆیە بیر کردنەوەمان بیر کردنەوەیەکی یاسایی بێت، چ راستە ئەوەی بکەین بە لێپرسراوەتی بەتایبەتی بە تەنیا هەرێمەوە نا، بەرامبەر ئەو عێراقە فیدراڵەی کە دەبێت هەرێمی کوردستانیش و شارەکانیش و ئەو هەرێمانەی کە دروست دەبن، بە هەمان شێوە بیر بکەنەوە، بۆ ئەوەی پێکەوە بتوانن ئەو عەدالەتەو ئەو هاوکارییەی یەکتر بەردەوام بێت، ئێستا ئەو ئیقتیراحەی لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز ارسلان غفور سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەمەوێت لە جەنابی وەزیر بپرسم دەرامەتی باجی عەقار ئەمسال چەندە لە کوردستان بە هەردوو ئیدارەکەوە، چونکە بۆ تەحدید کردنی ئەو نیسبەتە لە 10٪ بێت 8٪ بێت، 9٪ بێت، هەر چەند بێت، دەبێت تۆ بزانیت چەندە بە مەنتیقی بڕیاری لەسەر بدەیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە زیمنی بەرنامەمان نییە، بە تەئکید رەقمەکەشی لەلا نییە، لیژنەی دارایی پێی وایە ئەو نیسبەتە زۆرە شەرحیشی کردو ئیقتیراح دەکات ببێتە لە 8٪، کێ لەگەڵ ئەو موقتەرەحەی لیژنەی داراییە کە لە 10٪یەکە لە بڕگەی دووەم ببێتە لە 8٪ تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوەیە وەکو لیژنەی یاسایی لە 10٪یەکە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ لە 10٪یەکە مایەوە، وەکو خۆی دەمێنێتەوە ، موقتەرەحێکی تر هاتە پێشەوە حەوت ساڵەکە ببێتە پێنج ساڵ، دەڵێ عیماراتی سەکەنی و تیجاری، کاك سەردار چ موقتەرەحێکت هەبوو فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە سێ ئەندام پەرلەمان بووین پێم وا بێ پێشنیاری ئەوەمان کرد کە ئەوە هەر نەمێنێت وەکو بینایەتی تر بێت سێ ساڵ، واتا ئەو بڕگەیە هەر نەمێنێتن و ئیلغا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر جەنابت و سارا خان قسەتان کرد فەقەت لەسەر ئەو مەوزوعە، ببوورە نەببووە پێشنیار، لە لایەن لیژنەی قانونی و لیژنەی دارایی پشتگیری لێ نەکرا، وەزیریش لەسەری موافەقەتی نەکرد، لەبەر ئەوە نەبووە پێشنیار، کاك ناصح نوقتەی نیزامە فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبعەن حەوت ساڵەکە گۆڕانکاری تێدا بکرێت باشترە، من پێم وایە ئەگەر بۆ سەکەنی بێت حەوت ساڵ بێت، زیاتریش بێت زەرەری نییە، بەڵام بۆ تیجاری فەرقی هەیە، چونکە ئێمە دەڵێین تەشجیعی سەکەن دەکەین، لەبەر ئەوە عیماراتی سەکەنی من پێم وایە ئەگەر حەوت ساڵەکە، یان زیاتر بێت لە تیجاریەکەی، یانیش فەرقێك هەبێت پێنج بە حەوت بێت، یان حەوت بە دە بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لێرە ناتوانین فەرقی بکەین، ناتوانین زۆر فەرقی بکەین بەینی سەکەنی و تیجاری، ئەوە دەڵێت عیماراتی سەکەنی عەینی تیجارییە، ئەگەر سێ تەبەقە زیاتر بوو، بە کرێیدا هەینێ دەبێتە تیجاری، کاك عەونی ئەگەر شەرحێکی بکەیت بۆ ئەوەی پێش ئەوەی بیخەمە دەنگدان.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

فەرق دەکرێت بەینی عیمارەی سەکەنی و عیمارەی تیجاری وەختی بەکرێدان، ئەگەر هاتوو بەکرێ درا بۆ مەوزوعی سەکەن، ئەوە مانای وایە سەکەنییە، حاڵەتی تر ئیستیغلال بکات بۆ مەکاتب و عیادەی دکتۆرو مەکتەبی موهندس، ئەو وەختی ئیعتیبار دەکرێت تیجاری، لە ئەسنای بەکرێدانەکە دیار دەکرێتن، لیژنەی زەریبە دەچێت تەقدیری دەکات و کەشفی دەکات، دیتی عائیلەی تێدایەو بۆ مەوزوعی سەکەن ئیستیغلال کرا، ئەوە ئیعتیبار دەکرێت بە سەکەنی، حاڵەتی تر نەخێر ئیعتیبار ناکرێت بە سەکەنی، ئیعتیبار دەکرێت بە تیجاری، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی لە ئیجازەکە دیارە، کە ئیجازەی وەردەگرێتن بۆ بینایەکی سەکەنی، بەڵام موقتەرەحێك هەیە لە لای کاك ئیحسانەوە، دەڵێت ئەو بینایانەی بۆ سەکەنی هین کراوە، دوایێ بگۆڕدرێتن بۆ غەیری سەکەنی زەریبەیەکی ئیزافی باوێتە سەری، دەڵێ ئەو بینایانەی کە حازرن بۆ سەکەنی، ئەگەر بەکار هات بۆ غەیری سەکەن زەریبەیەکی ئیزافی بخرێتە سەر، ئەو ئیقتیراحەی لە 2٪، کاك کەریم بەحری فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی نەك هەر عیمارە، هەتا خانووەکانی دیکەی ئاسایش کە بۆ سەکەنی دروست کراوە، ئێستا بۆ تیجاری بەکار دەهێنرێت، بۆیە ناکرێت و لە هەرێم و لە تەصمیمی شارەکانی ئێمەدا، بەداخەوە تەصمیمەکە وا کراوە شوێنەکانی تیجاری و سەکەنی تێکەڵاون، یەعنی شوێنەکانی دیاری نەکراوە، ئێرە سەکەنییە، ئێرە تیجارییە، بۆیە ناکرێت لێی جیا بکەینەوە، عیمارە هەر عیمارەیە، دەبینی تابقێکی بۆ سەکەنیە، ئەویتر بۆ تیجارییە، ئەویتر بۆ دوکان، ناکرێت لێکیان جیا بکەینەوە، بۆیە وەکو یەکیان حیساب بکرێت و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کە کاتی ئیجازە وەردەگرێت ئەمە روون کرایەوە، بەس ئەمیش نالێت عیمارە، دەڵێت ئەبنیە، موقتەرەحەکە وایە، جەنابی وەزیر رەئیت لەسەر ئەو موقتەرەحە چیە، دەڵێت (تخضع الابنية المعدة للسكن في حالة استخدامها لاغراض غير السكن بضريبة اضافية مقدارها 2٪).

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو وەختی هەر کەسێك بینایەك دروست دەکاتن بەناوی بینایەی سەکەن، پاشان دەستکاریەکی دەکاتن دەیکاتە تیجاری، هەتا ئەگەر ئیجازەشی وەرنەگرتبێت، بۆیە بە قەناعەتی من هەر ئەوە باشترە کە لە کاتی کرێداندا دیارە سعری ئەو بینایەی کە بۆ ئیجار بەکار دێت و ئەوەی کە بۆ تیجارەت بەکاردێت لە زەریبە وەرگرتنیش ئەوە جیا دەبێتەوە، تیجاری و سەکەنی لە یەکتر فەرقەکەی ئەوەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر ئێوە رەئیتان لەسەر ئەو موقتەرەی هەیە؟

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر، ئێمە هیچ کێشەیەکمان نییە لەسەر ئەو مەسەلەیە، بەپێچەوانەوە، ئێمە وا تیدەگەین هەموو یاسایەکان بە یەکەوە بەستراونەتەوەو تۆڕێك دروست دەکات، ئەوە ئەمە بەشێکە، بەشێکی تەواوکەرە لەگەڵ یاسای وەبەرهێنان، یاسای وەبەرهێنان دە ساڵ ئیعفای کردووە، لەبەر ئەوەی ناشێت ئێمە ناکۆکیەك لەنێوان یاساکاندا دروست بکەین ، ئەگەر بێتو زیاتر کەمی بکەینەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پرسیارەکەم لەسەر ئەوە بوو، لەسەر ئەو موقتەرەحەی کاك ئیحسان، کە دەڵێی زەریبەیەکی ئیزافی هەبێتن لەسەر ئەو بینایە سەکەنییەی کە تەحدید دەکرێت بۆ بینایەی تیجاری.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە فەلسەفەیەکمان تەبەنی کردووە، کە لەسەر فەلسەفەی بازاڕی ئازادە، ئەم بیرو بۆچوونە لەگەڵ بازاڕی ئازادا ناگونجێت، لەبەر ئەوەی ئێمە وەکو لیژنەی دارایی پشتگیری ناکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەکە ئەسڵەن زەریبەی ئیزافی ئیلغا کردووە، مەقعول نییە ئێستا لە فەقەرەیەکی تر دابنێین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە نەبووە موقتەرەح، وەکو موقتەرەحەکەی کاک سەردارو سارا خان سەری نەگرت، کاک رەشاد فەرمووو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سێ تابقەکەمان حەسم نەکرد، مەفروزە بنووسرێت (بثلاثة طوابق او اكثر) هەتا سێ تابق شمولی بکاتن، چونکە لێرە ئەو ئیمتیازە شمولی ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک عەونی وابزانم راست دەکاتن، هەر رەکیکیشە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاک رەشاد مەفروزە مولاحەزەی ئەسڵی قانونی زەریبەی عەقار بکات، لەوێ ئیعفائاتمان دایتێ، لە قانونەکە سێ ساڵ لەوێ باسی تابق ناکات سێ بێت، چوار بێت، زیاد بێت، یان کەم بێت، بەڵام لێرە تەحدیدەن تەشجیعی دەکات دەڵێت (اكثر من ثلاث طوابق)، واتا جیاوازیەك هەیە، ماوەکە حەوت ساڵە بەو مەرجەی لەوێ هەرچەند بێت، تەبەقەیەك بێت، دوو بێت، سێ بێت، دە بێت، سێ ساڵ ئیعفای هەیە مسۆگەر، ئەوە ئیستیسنائێکی ئیزافیە، تەسیهیلاتێکی ئیزافیە بۆ موکەلەف کە ئیستیفادە لەوە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئەو (فما فوق)ە شەتب بکەن یەعنی سێ تەبەقەکەش دەگرێتەوە (اكثرمن ثلاث طوابق) (فما فوق) زیادە (عدا السرداب التي تشيد مجددا من الضريبة الاسياسية لمدة سبع سنوات اعتباراً)، ئەو (مجدداً) بکەنە (حديثاً)، کاک عەونی فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ئەو موقتەرەحەی وەربگرین مانای وایە پێی ناوێت ئەو فەقەرەیە بمێنێتەوە، دەبێت ئیلغای بکەین، چونکە لە فەقەرەی چواری ئەسڵی قانونەکە دەڵێت (تعفى العقارات والطوبق التي تشيد مجدداً من الضريبة الاساسية والضريبة الاضافية لمدة ثلاث سنوات اعتباراً من تاريخ تشيدها الذي تعينه لجنة التقدير)، واتا لێرە تەحدیدی کردووە بە ماوەی سێ ساڵ، لێرە هەدەفەکە حەوت ساڵەکەیە، بەو شەرتانەی کە لە پرۆژەکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە باسی حەوت ساڵەکەمان نەکردووە، ئێمە (فما فوق)ەکە دەڵێین زیادە، (اكثر من ثلاث طوابق) یەعنی تا دەش دەبێتن، یان دەبێت (اكثر)ەکەی لاببەن، یان دەبێت (فما فوق)ەکەی لاببەیت، ئەگەر (اكثر)ەکەی لاببەیت بیکەیتە (تعفى العمارات السكنية والتجارية المؤلفة من من ثلاث طوابق فما فوق)، جەنابی وەزیر رەئیت چیە.

بەڕێز سركيس اغا جان/ وەزيرى دارايى و ئابوورى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئێستا هەموو خانووێك تەقريبەن دوو تەبەقە دروست دەكرێتن، تا سێ تەبەقەش ئيعتيادى لە ماددەى پێشتر هەبووە، كە بەڕێز كاك عەونى ئيشارەتى پێدا، بۆيە بەو صيغەيەش كە لە سێ تەبەقەو زياتر بێت.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

كاك شێروان فەرمو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بەنيسبەت عيماراتى ئەوەى كە سێ تابقە باسى دەكەن، بەپێى قانونى پێشتر سێ ساڵ عەفووە، بەنيسبەت ئەو پرۆژەى كە هاتووە، عيمارەكە لە سێ تابق زياتر بێت حەوت ساڵ عەفوە، كەواتە دوو عەفو هەيە عەفوى كۆن سێ ساڵە بەنيسبەت سێ تابقەكە، عەفوى تازە كە لە سێ تابق زياتر بێت حەوت ساڵەكەيە، من لێرە تەناقوزێك نابينم لە بەينى ئەو سێيەو ئەو حەوتەى ئێستا، ئەگەر هاتوو ئێمە هەمووى بكەينە حەوت، هيچ تەناقوزێك نابينم، چونكە تەعديلى ماددەى پێشترە بە صياغەيەكى تازە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

ماناى وايە ئەوەى سێ تابقە، سێ ساڵ دەيگرێتەوە، ئەوە ئيلغا نەكراوە، سێ ساڵ ئيعفاى هەيە، ئەوە تەشجيعە بۆ ئەوەى ئەو بينايەى چوارەم و پێنجەم و شەشەم بكات، بەس صياغەكە تۆزێك رەكيكە كاك عەونى، جەنابى وەزير ئەگەر صيغەكەى هين بكەيت، ئێمە وامان لێ كرد بۆ ئەوەى صياغەكە باش بێت (تعفى العمارات السكنية والتجارية اكثر من ثلاث طوابق فما فوق عدا السرداب من الضريبة الاسياسية لمدة سبع سنوات اعتباراً من تاريخ اكمال تشيدها الذي تعينه لجنة التقدير)، ئينجا لێرە كە موتەفيق بووين لەسەر صياغەكە، دەمێنێتە سەر ساڵەكە، هەندێ ئەندام پەرلەمان ئاماژەيان كرد دەبێت پێنج ساڵ بێت، نەك حەوت ساڵ بێت، ليژنەى ياسايى و ليژنەى دارايى پشتگيرى لە پرۆژەكە دەكەن، دەڵێن حەوت ساڵ بێت، فەرموو.

بەڕێز سركيس اغا جان/ وەزيرى دارايى و ئابوورى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بەس يەك تێبينيم هەيە، ئەگەر (مجددا) نەنووسين رەنگە ئەوانەى پێشتريش كە كردوويانە، داواى ئيعادەى زەريبەى خۆيان بكەنەوە، ئەوانەى بينايان پێشتر كردووە، بەڵێ لە تاريخى دەرچوونى.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

قانونەكە لە تاريخى دەرچوونيەوە جێ بەجێ دەكرێت، ئەسەرى رەجعى نييە، نوقتەى نيزاميت هەيە فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو (تشيد مجددا) نابێت لابدرێت، چونكە لە قانونەكە ئەگەر برادەران تەماشای بكەن (هذا الاعفاءات العقارات التي تجري) يەعنی شمولی ئەوانە ناكات، كە تەرميم و تەعمير دەكرێنەوە، ئەو (تشيد مجددا) هەر دەبێت تێدا بێتن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

شەرحمان كرد كاكە گوتمان تێیدا بێتن تەفسير دەكرێتن، ئەم قانونە لە ڕۆژی دەرچوونيەوە جێ بەجێ دەكرێتن، واتا ئەوەی پارەكە زەريبەی داوە داوا ناكات بگەڕێتەوە، ئەوە شتێكی تەبيعييە، تەرميميش تەشيد نييە، هەرچی بينايەك هەبێتن لە سێ تابق فەما فەوق لە ڕۆژی دەرچوونی ئەو قانونەوە ئەو 10%يە ئيعفا دەكرێتن، تەشجيعە بۆ ئەوەی لە موستەقبەليشدا دروست بكرێتن، فەرموو مامۆستا كاكە.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو (فما فوق)ە زيادە، چونكە كە دەڵێی (اكثر من) ئەوە يەعنی ئيتيفاقەن هەتا دە تابيقيش بێت هەر (فما فوق)ە، لەبەر ئەوەی پێويست ناكات (فما فوق)ی تێدا بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە بۆ صيغەكەی نيهائی وامان كردووە، جەنابی وەزير ئەگەر ئينتيباهی بكەيت (تعفى العمارات السكنية والتجارية التي تشيد من ثلاث طوابق واكثر (عدا السرداب) من الضريبة الاسياسية لمدة سبع سنوات من تاريخ اكمال تشيدها الذي تعينه لجنة التقدير)، ئەوە باشە، فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو صياغەيە (التي تشيد من ثلاث طوابق واكثر)، يەعنی (ثلاث طوابق)يش دەگرێتەوە، ئێمە وامان دەوێت ئێستا باسی ئەوە كرا وا تێ گەيشتم كە (ثلاث طوابق)ەكە لە دوای ئەوە هەيە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕاستە مولاحەزەكەت ڕاستە، (التي تشيد باكثر من ثلاث طوابق (عدا السرداب) من الضريبة الاسياسية لمدة سبع سنوات من تاريخ اكمال تشيدها الذي تعينه لجنة التقدير)، جا ئێستا لەسەر صياغەكە ئيتيفاقمان كرد، دەمێنێتەوە سەر پێنج ساڵەكە، كێ لەگەڵ ئەوەيە ئەو ئيعفايە پێنج ساڵ بێتن دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ ئەوەيە حەوت ساڵ بێتن؟ زۆر سوپاس، بەزۆرينەی دەنگ حەوت ساڵەكەيە دەمێنێتەوە، ئێستا ماددەكە بە هەردوو يەكەم و دووەم دەخەمە دەنگدانەوە بەو گۆڕانكاريانەوە، كێ لەگەڵدايە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نييە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرينەی دەنگ وەرگيرا، ماددەی دووەم تكايە.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم: کارکردن بە ماددەی یازدە لە یاسای باجی خانووبەرەی ژمارە 162ی ساڵی 1959ی هەموار کراو رادەگیرێت ئەمەی خوارەوە شوێنی دەگرێتەوە:

ماددەی یازدە: کاتێ خانووبەرە کۆ بەش بێت لەنێوان دوو کەس، یان زیاتر ئەو رێ و شوێنی خوارەوە وەردەگیرێت:

هەر هاوبەشێك بەرپرسە لە دانی باجی سەبارەت بە خۆبەشەکەی خۆی، بەمەرجێك دەبێت بە زنجیرەیەکی تایبەت بەخۆی تۆمار کرا بێت.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية: يوقف العمل بالمادة (11) من قانون ضريبة العقار رقم (162) لسنة1959 المعدل ويحل محلها ما يأتي:

المادة الحادية عشرة: عندما يكون العقار مشاعا بين شخصين او اكثر يتخذ ما يلي:

كل شريك مسؤول عن دفع الضريبة عن حصته الشائعة بشرط ان تكون مسجلة بتسلسل خاص به.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر رێگام بدەیێ ئەسڵی قانونەکە دەخوێنمەوە، دوایێ موقارەنەی دەکەین چ گۆڕانکارییەکی لەسەر کراوە.

المادة الحادية عشرة: عندما يكون العقار مشاعا بين شخصين او اكثر يتخذ ما يلي:

1-اذا كان شاغل العقار احد الشركاء فهو مكلف بدفع الضريبة.

2- واذا لم يكون شاغل العقار احد الشركاء فتدفع ضريبة من قبل احدهم وله حق الرجوع على الشركاء الاخرين لاستفاء ما دفعه عنهم كل بنسبة حصته واذا تعذر على السلطة المالية العثور على احد الشركاء فتستوفى الضريبة من شاغل العقار واذا كان العقار خاليا فلها ان تؤجله لمدة تؤمن الاستفاء الضريبة المستحقة.

3- يعتبر التبليغ والاخطار لاحد الشركاء تبليغاً واخطاراً لجميعهم وكذلك المراجعات القانونية التي يقوم بها احدهم تعتبر بنيابة عن جميعهم.

ئەوە ئەسڵی قانونەکەیە بەگوێرەی پرۆژەکەی، ئەوانە هەمووی لە کوردستان رادەگیرێت وای لێ دێت بەو صیغەیەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە: (المادة الحادية عشرة: عندما يكون العقار مشاعا بين شخصين او اكثر يتخذ ما يلي: كل شريك مسؤول عن دفع الضريبة عن حصته الشائعة بشرط ان تكون مسجلة بتسلسل خاص به). ئێمە لە لیژنەی یاسایی پشتگیری پرۆژەکە دەکەین، لەبەر ئەوەی عەدالەتی تێدایە لە مەوزوع، چونکە ئەگەر موڵکێك هەبوو دوو، یان سێ کەس شەریك بوون، زەریبە شەریکەکان تەنگاو دەکات تاکو حصەی

شەریکەکانی دیکەش بدات، لێرە لەو حاڵەتە هەر شەریکێك حصەی خۆی دەدات بەمەرجێك تەسەلسولی لە زەریبەی عەقار تەسبیت بکرێت بە تەسەلسولێکی خاص، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لیژنەی دارایی پشتگیری بیرو بۆچوونەکانی لیژنەی یاسایی دەکەین بە دادوەری دەزانین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر کەس مولاحەزەی نییە ماددەکە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، ماددەکە بە کۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەی سێیەم تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم: بڕگەی (1) لە بڕیاری (520)ی ساڵی 1987 بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەکرێت:

بڕگەی (1) (باجی خانووبەرە لە خانوویەکی نیشتەجێ بوون، یان شوقەیەکی نیشتەجێ بوون دایك و باوك، یان منداڵێکی خاوەن خانووی خۆی تێدا بێت دەبووردرێت، بەمەرجێك ئەو کەسەی لەناو خانووەکە دانیشتووە خانوویەك، یان شوقەیەکی نیشتەجێ بوونی سەربەخۆی نەبێت.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثالثة:

تعدل الفقرة (1) من قرار (520) لسنة 1987 كالاتي:

الفقرة (1) (تعفى من ضريبة العقار دار سكن واحدة او شقة سكنية واحدة يشغلها اي من الوالدين او احد اولاد صاحب الدار بشرط ان لا يملك الشاغل داراً او شقة سكنية على وجه الاستقلال.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی لەگەڵ نوێنەرانی وەزارەتی دارایی ئیتیفاقمان کرد، کە صیغەکە بگۆڕێت، لەوێ داوایان کرد بوو یەك لە منداڵەکانی مەشمول بێت بە عەفو، ئێمە ئیتیفاقمان کرد کە دوو منداڵ ئەو حەقەی هەبێت، ئێستا پێم باشە صیاغەی ئەسڵی قانونەکەی بخوێنمەوە قەرارەکە، پێشنیاری لیژنەی یاسایی:

قرار (520) لسنه 1987

اولاً: تعفى من ضريبة العقار دار سكن واحدة او شقة سكنية واحدة يشغلها والدا صاحب الدار او احدهما بشرط ان لا يملك الشاغل داراً او شقة سكنية على وجه الاستقلال.

ئەوە ئەسڵی قانونەکەیە، لێرە ئێمە لە لیژنەی یاسایی وا ئیتیفاقمان کرد، کە صیاغەکەی بەو شێوەیە بێت، بەڵام لە تەبعەکە بە غەڵەتی هاتووە، ئێستا من بەشێوەی راستکراوەکە بۆتان دەخوێنمەوە:

(تعفى من ضريبة العقار دار سكن او شقة سكنية يشغلها اي من الوالدين او اثنين من اولاد صاحب الدار او شقة سكنية بشرط ان لا يملك الشاغل داراً او شقة سكنية على وجه الاستقلال).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی دارایی فەرمووو.

بەڕێز د.دلێر اسماعيل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە بە تەواوەتی پشتگیری بیرو بۆچوونەکانی لیژنەی یاسایی دەکەین، پێشنیازێکیشمان هەیە بۆ زیاد کردنی فەقەرەیەکی نوێ، ئەگەر دوایی مەجال بدەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێکم هەیە لە جەنابی وەزیرو لیژنەی قانونی، عاردی موشاعە مەسەلەن هەزار مەتر چوار خانووی لەسەر کراوە لە بەینی ئەو شەریکانە چۆن تاوتۆ دەکرێتن، بۆ ئەوەی ئەویش دایك و باوکی هەیە، موناسەفەیە بەناوی دوو کەسان، چوار خانووی لەسەرە، لەو حاڵەتەی چی دەگرێتەوە، ئەوە پێم خۆشە روون کردنەوەیەکمان بدەنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تەلعەت نوقتەی نیزامیت هەبوو فەرموو.

بەڕێز طلعت خضر سيف الدين:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێکم لە لیژنەی یاسایی هەبوو سەبارەت بەوەی ئەگەر لە کۆمەڵەی کوردەواری خۆمان خەڵك هەیە لە زۆر حاڵەتدا دوو خێزانی هەیە، هەر یەك لە خانوویەکی تایبەتی دایناون، ئێستا ئەوە مەجالی دەدەینێ دوو کوڕی هەبێت، یان یەك لە دایك و باوکی هەبێت، بەڵام ئەگەر ئەو کابرایە دوو ژنی هەبوو لە دوو شوێنی جیاوازیان دابنێ وسەربەخۆ تەکبیری ئەو چیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەعفەر فەرمووو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من داوا دەکەم لە لیژنەی یاسایی روون کردنەوەیەکمان بدەنێ، ئەو خانووانە، ئەو منداڵانەی کە زەواج دەکەن کچ بێت، یان کوڕ بێت، ئەو قانونە شمولیان دەکات، یان هەر تەنیا منداڵێك کە هی دایك و باوکی بێت، کە زەواجی نەکرد بێت، شمولی ئەو قانونە دەکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر لیژنەی یاسایی وەلامی ئەو سێ پرسیارە بدەنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت رەئیەکەی کاك رەشاد، سەبارەت بەو شەریکانەی کە لە بینایەك شەریکن بەناوی کێ تەسجیل کراوە، چۆن تەوزیع دەکرێت، هەر یەکە ئەگەر باوکیان هەبێت و دایکیان هەبێت، یان دوو منداڵیان هەبێت، وابزانم ئەوە زەریبەی عەقار کە تەسەلسولی خاصیان هەیە تەوزیع دەکرێت، چۆن تەسبیت کراوە لەوێ بە چ وەزعێکی ئیستیفادە لەو وەزعەی دەکەین موڕاجەعەی زەریبەی عەقار بکەن، ئەو هیچ کێشەیان نییە، جەنابی وەزیر دەتوانێت زیاتر تەوزیح بدات لەو نوقتەیە، دووەم/ بەنیسبەت پێشنیاری کاك تەڵعەت، بەڕاستی مولاحەزەیەکی زۆر واریدەو زۆر لە جێی خۆیەتی، فیعلەن ئەوە نەقصێکی قانونییە، ئێمە موعالەجەی ئەوانە دەکەین، بەلام نەمان کردووە عەجەبە دوو ژنی هەبێت، هەردوو ژن مەشمولە بە ئیعفا، یان نا، چونکە سەکەنی یەك سەکەنە، ئینجا ئەگەر جەنابی وەزیر زیاتر تەوزیح بکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ببوورن، بەس پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیە، بۆچی یەعنی دوو منداڵ، چونکە هەر یەك (احد) دەکاتە دەش، جەنابی وەزیر فەرمووو.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی کە ئێمە تەتبیقی دەکەین، ئەگەر یەکێك چوار ژنی هەبێت عەفوە، یەعنی ئەوەی ئێستا لە زەریبە دەکرێت، بەپێی قانونی زەریبە، ئەوەی کە ئێمە تەتبیقی دەکەین، ئینجا صیغەی قانونی نازانم بەڕاستی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر کەمال قسەی هەیە فەرمووو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشنیارێکم هەیە، ئەوەی دوو ژنی هەبێت، یان سێی هەبێت، یان چواری هەبێت، تەنها یەك خانوو بیگرێتەوە، ئەم پێشنیارە دەخەمە تەصویتەوە لە پێش پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە بابەتی ئەو مەشروعە نییە، هیچ پەیوەندی بەو مەشروعەوە نییەو نەهاتووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێخ فەتاح فەرموو.

بەڕێز فتاح عبدالله نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەگەڵ ڕەئیەکەی جەنابی دکتۆر کەمال نیم، چونکە ئەوە خیلافی شەرعە، خیلافی شەریعەتی ئیسلامیە، پیاو هەیە دوو ژنی هەیە، سێ ژنی هەیە هەمووی هەر منداڵی ئەو پیاوەیە، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێم وایە بۆ حەسمی ئەوە بگەڕێینەوە ئەسڵی مەشروعی حکومەت باشترە، ئەگەر لیژنەی قانونی سەحبی نەکات، دەبێت بیخەینە دەنگدانەوە (اثنین)ەکە هەر (احد)ەکە بمێنێت وازیحتریشەو، ئەگەر سەحبی دەکەن باشە، ئەگەرنا، بۆ ئەوەی دەزانی چۆنە، ئەگەر ئەو صیغەیەی ئێوە بێت فێڵ لە قانون دەکەن، هەر کەسێك ماڵێك دادەنێن و ئەسڵی مەشروعەکە وازیحترە، ئەگەر سەحبی ناکەن، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی لەگەڵ نوێنەری حکومەت ئیتیفاقمان کرد کە دوو منداڵ بێتن، نەك یەك منداڵ، لە ئیتیفاقیەکەش جەنابیان لێرەنە دەتوانن زیاتر تەوزیحی بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

صیغەکە وا مانای ناگەیەنێت، کاك دکتۆر ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم ئەوەی حکومەت باشترە، (او احد) یەعنی یەکێك لە منداڵەکانی، شەرت نییە یەك بێت، لەوانەیە دوان بێت، لەوانەیە سێیان بێت، ئەوەی حکومەت بەقوەتترە، لەگەڵ ڕێزو سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سرکیس اغا جان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئەو کاتە کە مەشروعەکەمان تەقدیم کرد مەبەستمان یەك بوو، ئەوەی کە لە پرۆژەکەشدا هاتووە مەبەستمان یەك منداڵە، نەك دوو و سێ، بەڵام پاشتر کە گفتوگۆ لەگەڵ لیژنەی یاسایی کرا بوو بۆ تەسهیلاتی زۆرتر رازی بووین لەسەر ئەوەی کە بکرێتە دوو منداڵ لە جیاتی یەك منداڵ، ئێستاش رەئی بۆ ئێوەی پەرلەمانە، کوڕو کچیش لێرە فەرقی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی قانونی داوا دەکات زەریبەی عەقار عەفو بکرێت لە داری سەکەن و شوقەیەك، ئەگەر بێتو دایك و باوك، یان منداڵەکەیان، دوو منداڵ ئیزافەیان کردووە، ئەو دوو منداڵە ئێمە باسمان کرد گوتمان لەنگ هاتووە، ئەوانیش سەحبی ناکەن، کاك عەونیش دەڵێ لەنگەکە هاتووە چاکی دەکەین، بە هەر حاڵ پێم وایە ئیعفایەکە یەك خانوو بێت، یەك خانووەکە، ئەگەر بڵێی یەك خانوو ناکرێت بڵێی (او اثنین) هەر یەك خانووە، باوك و دایکەکە تێدا بن و، یان منداڵەکانیشی تێدا بێتن، موقتەرەحیان سەحب ناکەن، لە پێشنیارەکەیان دەڵێ دوو منداڵیشی تێدا بێت، پێشنیارەکە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی یاساییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ بزانم چیە نوقتەی نیزامت، ئەگەر نوقتەی نیزام نییە پێت دەبڕم.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی نوقتەی نیزامە، بەڵام لەناو نوقتەی نیزام پرسیارێك لە لیژنەی یاسایی و وەزیر، ئەو دوو منداڵە کچ و کوڕ بن، یان کوڕ بن، یان شوویان کردووەو ژنیان هێناوە نابێت، ئەو پرسیارە زۆر گرنگە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە لەکاتی دەنگدانە کەی، ئەوە نوقتەی نیزام بوو، کاك فرسەت شەرحی بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من رەئی خۆم دەدەم بێ شەرح، هەر یەکێك لە خانووی خۆی دابێت، مەعفوە لە زەریبە، ئەوە هەموو کەسێك دەزانێت، دوو، بێین ئیزافە بکەین، دوو: خانووی تریش عەفوی بکەین، ئەو بوونە سێ خانوو، بە رەئی من لە قانونەکە دەردەچین، سێ/ هەرچەند پێش ئێستا جەنابی سەرۆك و برادەران ئەندامانی پەرلەمان ئەوە تەوزیحیان کرد، خۆ زەریبە بۆچیە، بۆ حکومەتە، موقابیلی ئەوە خەدەمات تەقدیم دەکات، یەعنی لازمە ئێمە بەو شکلە تەماشا نەکەین، کە حکومەت بەخۆی تەسەروف بەو پارەیە دەکاتن، ئێمە داوای جادە دەکەین، داوای دەرمان دەکەین، داوای رەواتب دەکەین، وەکو جەنابی وەزیری دارایی و ئابووریش تەوزیحی کری، ئەگەر ئێمە هەر بە تەمای بەغدا بین، بەغدا ئەو وەرقەی زەختە دژی ئێمە

بەكار بێنێت دوو مانگ واریدات بۆ ئێمە نەنێرێت مەعاش نەدەین، بەڕاستی میللەت تەحەمولی ناكات، بە رەئی من ئێمە چاوێك بەوە بخشێنین كو ئیستیقلالیەتێكی دارایی و ئابووریمان هەبێت و مەوریدێك بۆ ئەو خەدەماتە تەرتیب بكەین، بە تەمای بەغدا نەبین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

هەرچەند باسمان كرد خستەمانە دەنگدان، بەلاّم نیوەی بوو، ئەگەر لیژنەی یاسایی سەحبی بكات مەمنونی دەبین باشترە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ برادەرانی ئەندامانی لیژنەی یاسایی دوور بە دووری وا ئیتیفاقمان كرد كە پێشنیاری خۆمان سەحب دەكەینەوە، زۆر سوپاستان دەكەین.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ماددەكە وەكو خۆی دەخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەی چوارەم تكایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم: كار بە هیچ دەقێك ناكرێت پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە بێت.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الرابعة: لا يعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی پشتگیری لە یاسایەكە دەكەین، بەلاّم صیاغەكەمان گۆڕیە بەو شێوەیە: (المادة الرابعة: لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو ئیزافەی لیژنەی قانونی تەبیعییە، لەگەڵ هەموو یاسایەكان وامان كردووە، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ماددەی چوارەمە بەو موفتەرەحەی لیژنەی یاسایی دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەی پێنجەم تكایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

وەزارەتی دارایی و ئابووری لە هەرێمدا بۆیان هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسان کردنی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەربکەن.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الخامسة:

لوزارة المالية والاقتصاد في الاقليم اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە پشتگیری ماددەکە دەکەین و هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

(لوزير المالية) چاکی بکەنەوە، چونکە یەکێك دەبێت ئیمزای بکات، ماددەی پێنج بەو گۆڕانکارییەی لە جیاتی وەزارەت دەبێتە وەزیری مالیە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەی شەشەم تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شەشەم:

کار بە یاساو بڕیارەکانی باجی بەرکار دەکرێت، ئەوانەی پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە نین.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السادسة:

يعمل بالقوانين والقرارات الضريبية النافذة بما لا يتعارض واحكام هذا القانون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە پشتگیری ماددەکە دەکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە بە رەئی کاك فرسەت و ئێمەش پێمان وایە زیادە، لەبەر ئەوەی ئیرباکێك پەیدا دەکاتن، قەوانینی زۆرمان هەیە، ئەگەر سەحبی ناکاتن، ئێمە موقتەرەحی خۆمان دەیخەینە دەنگدانەوە کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتن، ئەگەر کەس قسەی لەسەر نییە، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە بۆیە ماددەکەمان هێشتەوە، بەڕاستی تەئکیدە لەسەر ئەو ماددەیەی کە دەڵێت (لا يعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون)، هەردووك عەینی مانا دەدات، ئەگەر ئەوە لەغوش بکرێت وابزانم هیچ تەئسیرێکی وای نییە، وەکو ماددەی پێشتر ئێمە تەصویتمان لەسەر کردووەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

راستیەکە بڵێم نەوەك کەسێك بێتن قانونی ئیستیسمار بلێ لەگەڵ ئەوە نییە، نەوەك تەشابوهێك هەبێتن، بۆیە من دەڵێم ئەو ماددەیە زیادە، بێجگە لەوەش خۆشی دەڵێ نافیزە، ئیعتیرازت لەسەر موفتەرەحی ئێمە نییە بۆ ئیلغا کردنی ئەو ماددەیە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ ماددەی شەش ئیلغا کرا ، ماددەی حەوتەم تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم کە دەبێتە شەشەم:

پێویستە وەزیرە تایبەتمەندەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السادسة:

على الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی صیاغەی ماددەکەمان گۆڕیە بەو شێوەیە:

(على المجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش وەکو ماددەکانی ترە، دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی هەشتەم کە دەبێتە حەوتەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرکردنیەوە و بلاّو کردنەوەی لە رۆژنامەی وەقایعی کوردستان جێ بەجێ دەکرێت.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):